

Muusikaaleht

SP,
7327

„Raudami“ segakoor tema 15-aastase tegevuse juubeli puhul.

Nr. 11   November   1937

Helikunstnike aadresse

Tallinn:

Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Toompuiestee 4—8.

Böläu, Rita, konservat. itaalia keele õpetaja, grupid ja eratunnid, Tallinn, Konservatoorium ja Nõmme (Rahumäe), Raudtee tn. 10, tel. 520-45.

Genz, Harry, klaverisolist, klaveriõpetaja, muusikateooria, S. Tatari 10—12.

Hellat-Lemba, L., konservatooriumi vanem lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.

Järv, Ida, kontsertlaulja ja lauluõpetaja, Sakala t. 39-5.

Karjus, A., cellokunstnik, E. V. Tallinna Konservatooriumi õpetaja.

Koch, Thekla, klaverisolist, saade, tunnid, Vismari 26—7.

Kottisen, Margareta, klaveriõpetus, Pikkjalg 6—4.

Lemba, Viktor, klaveriõpetaja, Liivalaia 98—22, kõnet. $\frac{1}{4}$ 9— $\frac{1}{4}$ 10 e. l.

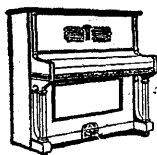
Lipand, Ella, laulja, hääleseadja, Raudtee tn. 42—10.

Redlich, Arvid, klaverisolist, saatja, tunnid, Pikk 31—2.

Tamm, Aino, laulukunsti stuudio, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7.

Vaks, Julius, trompetist, konservatooriumi professor, Falkpargi tn. 18—7.

Klaveritööstus

K. Saar

Liivalaia 64

Telefon 457-01.

Soovitab
otse töökojast

pianiinosid.

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võrdsed välismaa kuulsamate firmade omadega. Parimaks tõenduseks—ostud ja soovitused muusikatundjailt.

ILMUS:

P. KARP: „EESTI MARSS“.

puhkpilli orkestrile.
Auhinnatud 1937. a. marsside võistlusel.

Hind kr. 1.—.

mitteliikmeile kr. 1.50.

E. LAULJATE LIIT.

Muusikamuuseum:

Müüriavahe tn. 12, avatud: pühap., teisip., neljap. kella 12—14.

MUSIKALEHT

1937. XIV AASTAKÄIK
ÜHES NOODILISAGA

E. L. L. liikm. — aastas	Kr. 2.—
Teistele	„ 2.25
Välismaale	„ 4.50
E. L. L. liikm. poolaastas	„ 1.—
Teistele	„ 1.15
Välismaale	„ 2.30

ILMUB 10 KORDA AASTAS
TELLIMISI VÕTAVAD VASTU
KÕIK POSTIASUTUSED

TOIMETUSE JA TALITUSE AADRESS:
TALLINN, LAI TÄN. 7. TELEFON 431-82

SISUKORD:

Haridustegelaste töökoormatuse probleem — Elm. L.
Rütmiprobleemist meie vokaalmuusikas — T. Vettik.
Vestlus Verner Nerepiga — R. K.
Ühing „Raudam“ 15-aastane.
Uuemqt muusikakirjandust — P. Indra.
Ooper ja kontserdid.
Kutsemuusikute elu.
Meeskooride elu.
Muusikaüliõpilaste selts 10-aastane.
XI üldlaulupeo. teateid.
Muusikakiri Bostonist
Mitmesugust, illustratsioone.

Järgmine „Muusikaleht“ ilmub detsembrikuu keskel.

muusikaleht

Elm. L.

Haridustegelaste töökoormatuse probleem

Nagu teada, korraldas Lauljate Liidu Koorijuhtide Sektsioon koorijuhtidele ankeedi, milles leidus mitmeid küsimusi meie kooride üldise olustiku kohta.

Välja saadeti ligemale 600 ankeetlehte, seni on neid aga tagasi tulnud natukene üle 200. Kuigi ankeedi vastamise tähtjaks oli 15. oktoober, „tilgub“ üksikuid lehti veel nüüdki tagasi.

Saadud materjal ei ole veel üksikasjaliselt läbi töötatud ning seetõttu oleks varajane küsimust igakülgsest käsitleda. Ometi on võimalik juba pääliskaudsel silmitsemisel mõndagi huvitavat tähele panna ja ka järeldusi teha. Need ankeetid annavad Lauljate Liidule väga tänukat materjali edaspidisteks kavastusteks ja suunitlusteks. Ühtlasi paistab, et selle- ja ka muusisulisi ankeete tuleks sagedamini korraldada, sest nad võimaldavad parima kontakti liikmeskonna ning keskasutise vahel.

Nagu märgitud, ei ole veel ankeetide materjalid igakülgsest läbi töötatud ning kokkuvõtete avaldamine lelab aset edaspidi. Siinkohal aga olgu puudutatud üht küsimust, mis praegu akuutsest on päevakorral ja ka ankeetides ennast n-ü. „pääle surub“. See on vabaharidustöö juhtide töökoormatuse probleem.

Küsimusele: „Milliseid pidurdavaid raskusi esineb Teie tegevuses?“, vastab 207-est koorijuhist 91: liiga suur töökoormatus!

Väga iseloomuline on ühe Läänemaa koorijuhhi vastus: „Tegelen Kaitseliidus, Isamaaliidus, haridusseltsis, avalikus raamatukogus, vabatahtlikus tuletõrjes juhtiva tegev-

jõuna ning pääle selle piimäihingus ja turbaühingus juhatusse liikmena. Töökoormatus on 200 prots. üle kandejõu. Tuleviku väljavaated on veel tumedamad, kuna maa haridustase teeb vähjakäiku.“

Teine koorijuht Virumaalt kirjutab: „Töökoormatus on liiga suur, tahaks rohkem teha, aga ei jõua!“

Kolmas koorijuht Läänemaalt, kutselt jaoskonnaarst, märgib: „Pühendan laulule ainult osa kallimatest õhtutundidest, mis oleks vaja oma spetsiaal-alal kirjanduse lugemiseks kasutada. Olen tegev mitmetes organisatsioonides, mis palju aega nõuab.“

Ning neljas salvab sarkastiliselt: „Pääle oma laiskuse muid pidurdavaid raskusi ei ole!“

Sellelaadilisi näiteid võiks veel palju tuua. Igatahes jääb ankeetide seda osa lugedes mulje, et meie vabaharidustöö tegelased elavad nagu sõjaseisukorras.

Kes meie maaolusid tunneb, see teab, et selline kurtmine tööpoolest ei ole liialdatud. Eriti suurt töökoormatust kannavad õpetajad, kellelel enamasti lasub kogu vabaharidustöö juhtimine kõikidel aladel, mille juures ka otsene koolitöö nõuab väga suurt pingutust ja palju aega.

Olukord osutub tõsiseks ja nõuab lahendust. On selge, kuhu niisuguse olukorra jätkumine välja viib: inimesed ruineeruvad nii valmiselt kui tervislikult, seda enam, et suurele tööle vaatamata tulemused ei ole rõõmustavad. Pikkamisi kaob hüvi ja energia ning lastakse asjadel oma rada minna. Keel kuidagi võimalik, see katsub linna asu-

da, mõeldes maaelule hirmuga tagasi. Maal aga jätkub paigaltammumine, või koguni tagasimine.

Puhtspekulatiivselt võiks kerkida suure töökoormatuse põhjuste kohta mitmeid oletusi:

1. Vabaharidustöö organisatsioone on liiga palju.
2. Juhtkond on liiga väike.
3. Töömeetodid on eharatsionaalsed.
4. Juhtkonnale säetakse liialdatud nõudmisi.
5. Juhtkonna töökus jätab soovida.

Mis puutub vabaharidustöö organisatsioonide rühkusse, siis on sellest korduvalt räägitud. Koguni on vastavates riigiasutistes kavatsusel olnud aktisioone organisatsioonide arvu vähendamise suunas. Huvitav aga on märkida, et koorijuhitud ankeetides tööd pidurdava raskuse na märgitakse liigset killunemist ainult 10-nel korral. Tõepoolest samu sihte taotlemaid ja samanimelisi organisatsioone ühes kohas leidub harva, ning kuigi ühes vähemas keskus asub vahest isegi kümnekond organisatsiooni, on nad siiski üksiksest sedavõrd erinevad, et nende liitmine ei oleks võimalik. Vähemalt ei annaks liitmine soovitud tulemusi, kuna ikkagi töökoormatus ei väheneks. Mis puutub otseselt koorijuhitud töökoormatuse suhtesse organisatsioonide arvuga, siis ei saagi see kuigi suurt tähtsust omada. Kui mitmel kohapäälisel organisatsioonil on laulukoorid või orkestrid, siis neil tavaliselt on ka igapääl eraldi koorijuhid. Seda põhjustab juba teatav võistluse või lahkkelide moment.

Kui organisatsioonide liitmist või vähendamist ka muudel motiividel oleks vajaline läbi viia, siis igatahes koorijuhitud töökoormatusele see kuigi tähelepanavat kergendust ei tooks.

Teine põhjus, et juhtkond on liiga väike, osutub juba märksa kaaluva maks.

Nagu märgitud, on enamus koorijuhitud ja üldse vabaharidustöö juhte kooliõpetajad. Seda tõendavad ka ankeedi andmed: 207-st vastajast on 124 pedagoogilise eriharidusega.

Tõuseb küsimus: kas peab see nii olema,

et õpetaja on ühtlasi vabaharidustöö juht? Kas muid võimalusi ei leidu? Teatavasti moodustavad õpetajad meie maa haritlaskonna ellidi. Muid haritud inimesi satub maale juba märksa harvemini, nii arste, advokaate, pastoreid jne. Kuigi ka maanoortest õige paljud lõpetavad gümnaasiumi, siis ometi neist jääb vähe sinna, — enamus otsib omale ameti linnas.

Vabaharidustöö juhtimine nõuab eelharidust, suuremat intelligentsi ja vaimlist erkust. Ometi aga ei tohiks meie sel määral ses küsimuses umbusaldada meie noori algkoolide lõpetajaid, nagu see praegu on üldine. Kõigepäält aga algkoolide lõpetajad ise peaksid kasvatama endis usku oma võimiste vastu. Nende ridade kirjutajal on teada väga ja väga mitmeid noori, kes algkooli lõpetamise järele on asunud end ise täiendama ja varsti väga agaralt seltskonnatööst osa võtnud. Mõned neist on isegi vastavatel võistlustel ja auhindamistel tulnud esimestele kohtadele oma organiseerimisoskuse ja tööviljakuse poolest.

Meie ei saa jääda lootma, et haritlaste vool maale kunagi, vähemalt kõnesse tulla võivas tulevikus, muutuks senisest suuremaks. Tuleb paratamatult asuda tegelaskonna väljarendamisele kohalikest jõududest, eeskätt aga algkooli lõpetajast.

Suuri teeneid võiks siin pakkuda rahvaülikool, ning vastava aktisiooni liikumapanek on väga tervitatud. Kuid rahvaülikool on siiski võrdlemisi kallis asutis, et teda igale poole rajada. Ka ei ole ju igapääl võimalik oma töö juurest pikemaks ajaks ära tulla, et õppimist rahvaülikoolis jätkata.

Oleks aga vist vajaline, et kõik vabaharidustöö keskorganisatsioonid ise ühiselt katsuksid luua võimalusi, et algkooli lõpetanud noored saaksid oma töö kõrval ise õppides end sel määral täiendada, et nad avalikust tööst võiksid juhtivatena osa võtta.

Kõigepäält on vajaline vastavaid kursusi korraldada võimalikult mitmetes keskustes, mis hõlbustaks neist osavõttu. Kursused peaksid toimuma vähemalt kuuajalistena tähtsamate vabaharidustöö keskorganisatsioonide ühisüritustena ning neil tuleks läbi

võtta vabaharidustöö üldise metoodika alged, koorijuhatamine, näitlemine, raamatukogundus, õpperingid jne. Kursuse sihiks ei oleks valmis tegelasi anda, vaid neile vastav metoodiline alus luua, millele nad iseseisvalt kirjanduse lugemise kaudu lisa saaksid hankida.

Ka vastava kirjanduse suhtes on meil ikkagi veel suur pöud. Puudub õieti vabaharidustöö üldist metoodikat käsitlev raamatki, rääkimata üksikalasid puudutavaist õpikuist.

Kuid ka algkool ise peaks saama siin midagi ära teha. Teatavad vabaharidustöö küsimused tuleksid võtta isegi viimase klassi õppekavva, silmas pidades, et maa algkool suudab anda ainult hariduse alused, mitte aga enam-vähem ümarat haridust, ning seetõttu vabaharidustöö peaks olema algkooli kava loomulikuks jatkuks. Maa algkooli viimase klassi õpilaste kohtlemisel tuleks sellele üle minna, et nemad kooli lõpetamise järele juba iseseisvatena ellu peavad minema ja oma võimeid kohaliku kultuurielu tõstmisele peaksid rakendama.

Arvan, et see ettepanek leiaks eriti hääd vastuvõttu ka lastevanematelt. Paljudele jääb arusaamatuks, milleks õieti laps algkooli peab lõpetama, kui teada on, et ta edasi ei lähe õppima ja saadud teadmisi igapäevases elus siiski vähe saab kasutada. Kui aga õppekursust nõnda juhitakse, et lastest kasvab kohaliku seltskonnategevuse tublisid liikmeid, kes ühes kui teises küsimuses juhtivalt saavad kaasa töötada, siis kahtlemata ka vanemal on sellest hääl meel.

Millal ja kas üldse võime vabaharidustöö küsimuste algkooli õppekavva võtmist oodata, see on muidugi lahtine. Kuid asjast tuleks esialgu seega üle saada, et õpetajad-vabaharidustöö tegelased ise valiksid vanemate õpilaste hulgast mõned, kes asja vastu huvi tunnevad ja töötaksid nendega päälle koolitööd, kas või tund-paar nädalas, võttes lühidalt läbi vabaharidustöö metoodika ja ka üksikud alad, kas või nii, et iga alaga tutvuks üks õpilane. Hiljem tuleks samadele õpilastele anda ka praktiliseerimise võimalusi.

Kuna mul isiklikult on võimalus olnud

nii maa kui linna algkooli olusid tundma õppida ja mõlemais töötada, siis tean enda kogemust, et maa algkooli lõpetajaist on võimalik saada tublised vabaharidustöö tegelased ja ka koorijuhte. On vaja ainult hoolt ja aega.

Kui peatuda veel õpetaja kui vabaharidustöö juhi juures, siis ei tule unustada siin ka seminaride ja pedagoogiumide osa. On väga raske aru saada, miks neis õppeasutustes siiski võrdlemisi vähe vabaharidustööle rõhku pannakse. Kui väljutakse seisukohalt, et õpetaja peab kõigepäält olema koolimees ning alles teises järjekorras ja oma vabal tahtel ka seltskonnategelane, siis lubatagu selle vastu vaielda. Juba eespool märkisin, et algkooli haridus- ja kasvatus-tööd ei saa pidada lõplikuks, vaid seda tuleb jätkata vabaharidustööga. Kuid tähtsam on see, et elu ise läheb teises suunas. Tahes või tahtmata tuleb õpetajal kohale asudes ikkagi seltskonnategevusele kaasa lüüa, kui ta ei taha kohalike inimestega vastollu sattuda. Traditsioon, et õpetaja peab olema ka vabaharidustöö juhte, on meil niivõrd tugev ja vana, et seda peagu võimata on murda.

Loodame, et uued seminarid ja nende uued jõud sellele küsimusele märksa rohkem tähelepanu hakkavad omistama. Oleks vajaline ka vabaharidustöö küsimusi õppekavva võtta ja isegi vastavaid eksame lasta lõpetajail sooritada ning nende tulemused lõputunnistustele märkida. Arvan, et õpetajakandidaadid ise sellest ainult rõõmu tunneksid ja see neil kohtade leidmisel suureks soodustuseks oleks. Tean enda paljudest tähelepanekutest, et õpetajate valimisel valijate poolt peagu alati säetakse üles nõuded ka vabaharidustöö suhtes. Leidub neid, kes julgevad suuri lubadusi pakkuda, laulukoorre, orkestreid, näitemängu jne. juhtima hakata, kuid edaspidi töö juures väga piinlikku ja ka inetusse seisukorda satuvad.

Praegu valitseb meil selline olukord, et ühes algkoolis töötab kolm kuni viis õpetajat, vabaharidustööil tegutsema on võimeline neist aga ainult üks. Kahtlemata oleks selle ühe töökoormatus märksa kergem, kui

Ungari viiulikunstnik
JOSEPH SZIGETI

ka teised kolleegid asja vastu huvi tunnek-
sid ja vabaharidustöö aladel tööjaotus toi-
muks.

Seminaride ja pedagoogiumide lõpetajad
teavad ju väga hästi, et neile on õpetatud
palju teoreetilisi tarkusi ja ideaalseid kas-
vatusvilise, milledega aga tegelikus elus väga
vähene pääle on hakata. Selle kõrval aga
puhtpraktilised alad on alivõrd puudulikult
läbi võetud, et tegeliku töö juures asudes pä-
ris nõutud ja õnnatud ollakse. Harilik on
nähe, et noor õpetajakandidaat ei oska isegi
õppenõukogu koosoleku protokoll kirju-
tada!

Vaadagem edasi vabaharidustöö
meetodite küsimust.

Silmas tuleb pidada siin kaht nõuet:
1) osavõtt vabaharidustööst on vabatahtlik,
2) see töö peab olema individuaalselt
arendav.

Mõlemad nõuded on õieti väga lähedalt
üksteisega seotud, sest esimene on teisest
suurel määral sõltuv. Inimene harrastab
vabatahtlikult vaid seda, millest ta endale
isiklikult tulu loodab saada. Harrastus, mil-
lest ta vaid välise etiket või kohustuse tõttu

peab osa võtma, mis aga temale endale mi-
dagi nimetamisväärsset ei suuda pakkuda,
hakkab teda tüütama, muutub koguni vastu-
meelseks ning ta kipub sellest eemale hoi-
duma. Ning siis on juba raske ja rõhutatud
töömeeleolu paratamatu.

Vabaharidustöö peab olema
eeskätt tegelaskonna isikuline,
individuaalne arendamine. Vastavalt
sellele tuleb valida ka töömeetodeid.

See ongi just nõue, mille vastu meil nii
kohtadel kui keskasutistes väga sageli eksi-
takse ja millest siis ka nii suur töökoorma-
tus kui vähene edu sõltuvad. Meie kaldume
sageli liigsele paraaditsemisele. Meie tööta-
me vaid esinemiseks, laulupidudeks ja päe-
vadeks, pidudeks, paraadideks, aktusteks jne.
See paneb meid raskemaid ülesandeid täit-
ma, kui meie jõud kannab. Nende ülesan-
nete tarvis puudub loomulik arengutase, eel-
haridus. Olukord kujuneb tihti selliseks,
nagu mehe juures, kes esimest korda viulilt
kätte võttes kohe asus Paganini kontserti
harjutama!

Millegipärast kardavad meie vabaharidus-
töö juhid, eriti koorijuhid, tegelaskonna in-
dividuaalse arendamistöö raskusi. Ankeetides
kurdetakse sageli seda, et lauljaskond ei
tunne neot. Kuigi vastav õpik õhsub laul-
jatele Lauljate Liidu kirjastusel õige peat-
selt, ometi ei tohiks see olla ala, millest
koorijuhid seni oma jõul ja oma vahendi-
tega ei ole üle saanud! Samuti kurdetakse
korraliku häälematerjali puudumist. Aga
kui palju koorijuhte ongi tähelepanu pööra-
nud ilusamale häälesunnitamisele? Sageli pi-
sab vaid mõnest märkusest ning laulja ise
juba asub teisiti häält sünnitama.

Tuleks küll vabaharidustöö juhtidel märk-
sa rohkem rõhku hakata panema indivi-
duaalsele arendamistööle. Lauljate Liidu
poolt saadeti kõigile kooridele vastavad töö-
juhised ja kodukorrad kätte muusika har-
rastusringide loomiseks. Sellest on nüüd
möödunud juba kuu aega, — ei ole loo-
dud aga veel ühtki muusika har-
rastusringi!

Ilma et siin seda küsimust uuesti üksik-
asjaliselt arutama hakata, märgin lühidalt:
individuaalne arendamistöö kergendab suu-

rel määral vahaharidustöö juhtide töökoormatust, kuna ta soodustab tegelaskonna üldist arengut ja hõlbustab seega edasijõudmist. Ühtlasi aga hoiab see tegelaskonna suurema huviga ja püüdnusega töö juures.

Ankeetides kurdab lauljate vähesust 107 koorijuhti. Kas aga ka üheks põhjuseks, miks lauljad vajalise hoolega töösse ei suutu, ei ole see, et lauljad ei saa oma isiklike soove muusikalises arenemises sel määral rahuldada, nagu nad tahaksid? Kas paljud lauljad ei tunne end lihtsalt tööjõududena, keda kasutatakse esinemiste sooritamiseks, ilma et nad ise seejuures nimetamistväärselt areneksid?

Nüüd tuleks vaadelda, kas juhtkonnale mitte liigseid nõudeid ei esitata.

Laulukooride ja orkestrite juhtidele esitatakse kahtlemata kaunis suuri nõudeid üldlaulupidude puhul. On aga väga huvitav jälgida laulupeo eelproovide arenemist. On ringkondi, millistest üldiselt arvatakse, et nad on nõrgad, kuna kohalikku nurka tunatakse hariduslikult teistest mahajäänudana. Eelproov aga läheb paremini kui üldse võis nõuda! Seevastu aga teline ringkond, mis on väga tihedalt asustatud ja mida tuntakse üldiselt erksana, annab niisuguse proovi, et ära kuulagi! Siit järgneb, et ühed koorijuhid suunduvad ratsionaalsemalt tööd teha kui teised ning seetõttu ka nende töökoormatus on väiksem. Ja seda ei salga ka koorijuhid ise. Ankeedi vastajaist kurdab 29, et nende võimed ei küüni eduka töö sooritamiseks.

Seda ei saa me liiga suurel määral koorijuhide eneste süüks panna. Takistuseks on väikesed võimalused, mis ei lase koorijuhidele vajalist ettevalmistust tunda. Halb on ka see, et meil ikkagi veel puudub koorijuhid käsiraamat.

Eriti vähe tohiks nurin liigsete nõudmistele üle põhjendatud olla XI üldlaulupeo puhul, sest selle kava on ju kergemaid ja tuntuimaid meie kõigi laulupidude kavadest. Nii märgib ka ankeetides vaid üks koorijuht, et laulupeo kava olevat liiga raske.

Silnkohal jätame kõrvale küsimuse, kui

suuri kohustusi vahaharidustöö juhtidele esitavad teised keskorganisatsioonid.

Ka ei ole õige nõuda kõigi eluavalduste korraga sama intensiivset arendamist. Vahaharidustöö keskasutiste vahel tuleb kokku leppida, millal üht kui teist aktsiooni läbi viia. Enamuse vahaharidustöö keskuste vahel ongi seni väga üksmeelselt toimitud ning vastastikku üksteise aktsioone aidatud läbi viia. Suuremad lahkarmused aga kerksid üles mele Vahariigi 20-nda juubelipidustuse asjus, mis toimub teatavasti ühtaegu XI üldlaulupeoga. Siin asus Lauljate Liit kindlale seisukohale, et meie ei tohi inimesi üle pingutada ja seepärast oleks lubamatu kõik meie kultuurialad seks puhuks pomposile paraadile tuua.

Kui nüüd veel peatuda juhtkonnatöökuse juures, siis on see küsimus, mille juure väga raske ja ka piinlik on asuda. Mil määral ja kuidas keegi kohal tööle rakendub, seda on muidugi keskusest raske näha. Üldiselt aga peab märkima, et meie juhtkonnas leidub palju hääd tahet ja ka püsivust. Kui kusagil tõusevad intriigid, siis enamasti on sääli ikkagi muud motiivid, mitte aga juhtkonna töökuse põhjuseks. Isiklikult arvan, et meie vahaharidustöö juhte laiskuses küll milgi tingimusel ei tohiks süüdistada. Pigemini aga tuleks teda süüdistada liigtöötamises, selles, et ei osata või ei tahta ülesandeid nõnda jaotada, et endal oleks kergem!

Eeltoodud read on vaid subjektiivsed mõtteavaldused. Oleks väga soovitatav, et küsimuse arendamine ei jääks sila peatuma, vaid koorijuhid ja teised vahaharidustöö tegelased nii lahkend oleksid ja omapoolsed mõtteavaldusi Lauljate Liidu büroosse saadaksid. See oleks Lauljate Liidule tema töös suureks kergenduseks.

„Kui Teie õpilasel on klaverimängu juures sobiv sõrmestik, õige takt ja kui ta nootide järgi küllaldaselt täpselt mängib, kiinduge vaid stiili, ärge peatage teda väikeste vigade puhul... See meetod kasvatatakse muusikuid, milline otstarve, lõppude lõpuks, on esimesi muusikakunsti ülesandeid.“
(Beethoven.)

Rütmiprobleemist meie vokaalmuusikas

Kui meil mõne küsimuse üle ajakirjanduses sõna võetakse, siis on kombeks seejuures alati halvustavalt mainida varemalt. Nii kujunes see ka J. Aaviku ja A. Vedro sõnavõtu puhul rütmiprobleemi üle meie vokaalmuusikas („Uus Eesti“ nr. 36 ja 45 1937). Neist sõnavõttudest aga selgub, et ei olda sugugi kursis rütmiprobleemi arenguga ja süvendamisega meie iseseisvuse aegses eesti vokaalmuusikas. Sää! ilmneb palju allahindamist senistele saavutistele — ja lõpuks isegi ebateadvaid mõtteavaldusi.

Hra Aaviku lühikesest sõnavõttust loeme välja, et rütmiküsimus meie vokaalmuusikas on halvas seisukorras, muusikarütm muutuvat sõnarütmi ning sõna. Näideteks tuuakse seejuures vanu saksa laule ja meie kõige esimese heliloojate-diletantide töid.

Kui halvustavalt aga meie heliloojate seniseid saavutusi rütmi küsimuses mõnelt poolt mainitakse, näitab järgmine tõsiasi. Mõni aeg enne A. Vedro „Jaani tulemist“ esiettekannet, (mis toimus 24. II 37) üks sellele helindile õige lähedal seisev isik ütles nende ridade kirjutajale: „Kui tuled „Jaani tulemist“ kuulama, siis saad kuulda esmakordselt meie koorilaulus eestipärast hääldamist, aga mitte „eesti poojad“ ja „kõõver kuseke“, nagu seni.“ Läks müidugi ägedaks sõnavaheluseks — ja siis selgus, et mainitud arvamuse kandjaks polnud mitte ütleva üksi, vaid samuti „Jaani tulemise“ muusika autor A. Vedro.

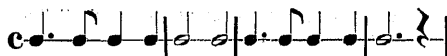
Kui meie esimesed heliloojad rütmiküsimuses olid liiga ühekülgised ja võõrastest eeskujudest mõjutatud, siis ei saa sinna midagi parata. Nemad olid omaaja lapsed ning andsid meile, mis suutsid. Aga õige varsti, juba A. Lättest päälle muutub rütmiprobleem elavamaks ning saab suurema tähelepanu ja kultiveerimise osaliseks. Eriti just meie iseseisvuse aja kestes on heliloojad ses küsimuses väga erksad olnud ning suuri edusamme teinud meie keelele omapärase rütmi otsinguil. On kasutatud kõiki võimalikke rütmikujusid, sobitades neid eesti-keelse hääldamisega. (Ka A. Vedro poolt 1937. a. „leitud“ sünnikoop on õige sagedast kasutamist leidnud juba üle tosina aastaid. Minu teades aga esmakordselt on kasutanud sünnikoopi M. Saar laulus „Lugu ot-sas“, mis ilmus trükist 1909. a., seega 28 aastat tagasi!). Seepärast leian enesel olevat õiguse energiliselt vastu vaielda neile, kes seda rütmiprobleemi arengut pole märga-

nud, ja kaitseda mehi, kes sellel alal nii mõndagi on korda saatnud. Kui J. Aavik oma kirjutise lõpus lausub: „Alles viimasel ajal on märgata püüdeid selle vältimiseks“ jne., siis see tunnustus osutub imeväikeseks!

Näitena J. Aavik toob Spohr'i tuntud viisi „Nagu linnu tiivul“, ning kirjutab, et sää! kõlavat sõnad järgmiselt: „Naagu linnu tiivul tööstab laulu hää! ütles poole hiinge iime viisi pääl.“ See olevat lubamatu.

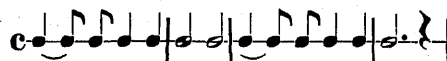
Agas mis on siin lubamatut? Vaidlematult õigeks jääb see, et luuletuse viisistamisel tuleb hoolega silmas pidada sõnarütme. Agas mis on laul? Laul on venitatud, stiliseeritud kõne! Kui nii, siis peavad olema ka muusikas vabadused venitamiseks, see on — laulmiseks! Ja vokaalidel meie ju ometi laulame! Meie võime vabalt venitada seda vokaali, mille tahame teha mõnda viisilist käiku. Ilma selle vabaduseta meie ei saagi ju kirjutada vokaalmuusikat. Võime ainult kirjutada piiratud kõnelaulu. Ehk siis hakame juba luuletama!

Vaatame lähemalt selle laulu rütmi.

Naagu linnu tiivul tööstab laulu hää!

Kui tahame sõna „nagu“ laulda märgitud rütmis õieti, siis ei tule meie sellega toime lihtsa „a“ venitamisega, nagu seda arvab J. Aavik. Sel juhul kuuleme tõepoolest „naagu“. Sää! tuleb aga laulda „naagu“. „A“-d tulevad üksteisest kergelt eraldada ja teine „a“ siduda tihedalt „gu“-silbiga. Sellega saavutame mulje, mis on üsna lähedane sõnale „nagu“. Samuti tuleb toimida sõnaga „tõstab“ — tõ-õstab“ jne. Ilma säärase sisemise rütmitamiset ei saa ju meie kusa-gil läbi, seda peaks teadma iga koorijuht. Nii laulaksime siis:

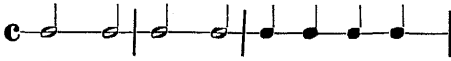
Naagu linnu tiivul tõ-õstab laulu hää!

Ka kõik teised venitused, nagu ü-üles, hi-inge, i-ime tulevad sooritada nõnda.

Nii siis, „Nagu linnu tiivul“ rütm on täiesti lubatav.

Kui meie nii kitsarinnaliselt laulu rütme piirama hakkame, kuhu meie siis välja jõuame? Siis meie ei võiks ka laulda:

Põ - lis - met - sa järv on sü - gav

Kuuldub ju siin ka: „põ-liis-meet-saa“ jne. Aga kuhu jääb siis lõpuks laul? Nii pinnaliselt asjasse suhtudes peaksime peagu terve meie senise kooriliteratuuri kõlbmatuks lugema. J. Aavik ise komponeerib: „hiing täis iime iiha; Eesti piind; ja kaaoks vaen ja viiha; veenna arm ja veenna meel, meid iikka valdaks eelu teel ja Eesti õitseks koosuks; noorus möödub ruuntu, mõnikord ka uuttu; kel aaga siht on seelge ees, ei eeksi iial uudu sees, vaid siihile ta jõuab.“ Aitab juba. Sama laulu II salmist võiksime tuua samapalju näiteid. (Vaata XI üldlaulupeo laulud, lhk. 8 (J. Aavik — „Noorte laul“).

Või tunnustab J. Aavik oma laulu rütmi avalikult vigaseks? Ka kõik teised vigade näited, mis J. Aavik omas kirjutises toob, ei pea paika. Nii siis viisistamine nõuab vabadusi, kuid seejuures peetagu silmas, et sõna ei saa valetähendust. Neid juhuseid aga tuleb ette õige harva.

Kes aga laulu sõnu kõige rohkem moonutavad, on esitajad. Meie noodikiri osutub siiski veel niivõrd puudulikuks, et ta ei võimalda kõikide peenete keeleliste nüansside kirjapanemist. Alles ettekandes saavutame täielise loomulikkuse — aga ainult siis, kui esitajail on keelevaistu ja oskust. Seejuures tuleb esitajal sagedasti plastiliselt järele aidata, mis noodikiri puudu jätab.

Võtame kas või kuulsaks saanud „Eesti poojad“. Juba 1936. aasta kevadel „Uus Eestis“ kirjutab H. Visnapuu selle üle, et Võidupüha vabaõhu aktusel koor olevat laulnud nii, ja soovitas sääraseid pärleid meie laulukultuurist välja rookida. Mul pole aimu missugune laulukoor, missuguse juhataja all nõnda laulis — aga et see nii võis olla, selles ma ei kahtle. Omalt poolt aga soovitan kõigepäält sääraseid koorijuhid välja rookida, kes oskamatuses laulu sõnu niiviisi moonutavad! „Eesti poojad“ võib lubada kooril laulda vaid äärmiselt asjatundmatu koorijuht!

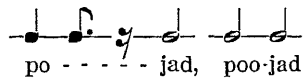
Lauses „Ärgakem siis Eesti pojad“ (A. Lätte üldtuntud laul) on sõna „pojad“ esimene välte sõna, „poojad“ aga kolmandama välte sõna, kõnerütmidega:

po - jad, poo - jad

Nii sõna väldetes on ometi märgatav vahe. Ja kui meie neid sõnu nüüd laulame venitatult, siis „pojad“ esitame nii, et enne „jad“-silpi lõpetame „o“ kergelt ära, mis tekitab väikese seisaku — ja siis anname „jad“-silbi. Seejuures on soovitatav mõlemad silbid poolnootidena välja pidada. Kuna Lätel on teine noot veerandnoot, millele järg-

venitamine pausi arvel võimalikuks. Sõna neb veerandpaus — siis osutub teise silbi „poojad“ lauldes anname ladusa pika „oo“.

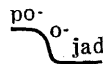

po - - - - jad, poo-jad

Päälle selle on sääl juures veel üks tähtis tegur, nimelt vokaali langus sõnas „poojad“. Sõna „pojad“ silpide murdumise piltlik kujutus oleks

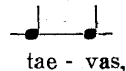
teine silp murdub järsult, vaatamata sellele, kui pikalt meie ka kummatki ei venita, sõna „poojad“ murdekujutus aga on

silp „poo“ langeb pikas kaares. Selle kaare lõttu tuleb muusikas teha väike portamento. See ongi kurja juur, mida ekslikult ka sõna „pojad“ juures tehakse.

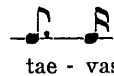
Kuidas siis on võimalik neid sõnu lauldes ära vahetada ning valesti esitada? Et mõni koorijuht nii asjatundmatult talitab, sinna ei saa midagi parata. Aga et A. Vedro kui helilooja, kes tahab olla novaator meie vokaalmuusika rütmis, ka sama näite esile toob ja taipamata õiget viga, süüdistab autorit — see on kummaline!

Nii saame „poojad“ esitajate, mitte aga helilooja armust! Ning mõnigi kord kuuleme koorijuhi armust „Elu puistab mind kui loogu“ asemel „Elu puistab mind kui logu“, või „Pühendan sind looks ja lauluks“ asemel „Pühendan sind loks ja lauluks“. Nii tehakse õige rohkesti vigu väldetes; segatakse tihti ära „taevas on sinine“ ja „taevas on tähti“. Esimene „taevas“ on teise välte sõna, kõnerütmiga

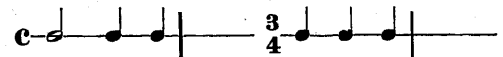
tae - vas,

teine aga kolmanda välte sõna, kõnerütmiga

tae - vas:

neid võib noodistada kõnerütmile kohaselt, muidugi ka vastavalt pikemais välteis, aga võib mõlemad samuti anda võrdsetes väldetes, kui helitöö iseloom seda nõuab. Näiteid:

-tae - vas on sinine   -tae-vas on sinine
-tae - vas on tähti   -tae-vas on tähti

Need juhud on kõik õietilauldavad, kui sõna välteid silmas peetakse. Asjatundmatu koorijuht aga laseb valda siin kõik ühtmoodi, ja nimelt II vältes, seepärast et lauljad ise teevad seda. Aga miks on asi nõnda? See tuleb sellest, et III välte laulmine nõuab suuremat hoolt ja pinget. Hää koorijuht aga ei luba niisugust lodevust kunagi. Võiks tuua lõpmatuseni näiteid, kus lauljad vajavad koorijuhi avitavat kätt. Võin ütelda omast praktikast, et pea igal sammul tuleb tähelepanu juhtida ühele või teisele asjaolule — aga pole ka olnud juhust, kus hääldamisest ei saa asja. Ikka on saavutatud loomulik sõna.

Tuleb küll ju ette juhuseid, kus helilooja hooletuse tõttu asi on raskem korraldada — aga kui senised sõnavõtjad kõik süü aina heliloojate kaela veeretavad, siis pole see mitte põhjendatud. Sagedamini on süüdi just esitajad!

*

A. Vedro omas kirjutises rütmil üle teeb mõnedki „leiutised“. Esiteks, ta leiab et rahvaluule annab end sama hästi viisistada, kui kunstluule. Soovin õnne, et kord ka niikaugele on jõutud! Paljudele heliloojatele on see selge olnud juba aastakümneid. Teiseks A. Vedro „leiutab“ et eestikeele sõnarõhk pole alati pikendus. Ka see „leiutis“ on vana grammatiline tõde. Eestikeele grammatika on käsitanud sõna rõhku ja väldet alati üksteisest lahus, kumbagi omaette suurusena.

Kolmandaks A. Vedro on „leiutanud“ eesti muusikas sünkoobi! Aga nagu ma juba eespool mainisin, on seda rütmifiguuri meil vähemal määral kasutatud juba 28 aastat tagasi ja umbes aastakümne jooksul juba õige sagedasti. Nii on tarvitanud sünkoopi M. Saar, K. Türrpu, V. Nerep, C. Kreek, E. Aav, R. Päts, A. Karindi, T. Vettik ning alles 1936. a. alates ka J. Aavik ja A. Vedro. Nii siis enne A. Vedro „leiutamist“ rändas sünkoopi terve rida heliloojaid. A. Vedro kirjutab, tema tarvitanud teadlikult sünkoopi, teised aga juhuslikult. Aga millelega ta põhjendab teiste juhuslikkust? See jääb muidugi põhjendamata, sest ta ei saa seda teha!

Ajakirjas „Kaunis Kodu“ nr. 3, lk. 81 kirjutab ta: „Mul ja teistel oli sel ajal ainult tume aimdus sellest teooriast, mille põhimõttel ma kirjutasin „Jaani tulemine“. Et A. Vedrol enesel oli tume aimdus sünkoobi tarvitamise võimalustest, selles pole põhjust kahelda, eriti kui ta ise seda veel avalikult kinnitab. Millise õigusega aga kisub ta teisi heliloojaid oma tasemele? Kui tema alles 1936. aastal seda taipas, mis teised juba hulk aastaid varem teadsid, siis on ta lihtsalt ajast maha jäänud. Aga parem hilja, kui mitte kunagi! Ilus see aga kaugeltki

pole, kui tema oma kaasvõitlejate saavutusi ei märka, ei tunne, või ei tunnusta ning räägib sünkoobist kui seni tundmatust rütmifiguurist eesti vokaalmuusikas, mille tema „leiutanud“.

Sünkoobi tarvitamise võimalustesse pole aga A. Vedro toonud midagi uut. Kõik on juba varem tuntud, isegi palju avaramalt. Ainult suurt kära on ta selle küsimuse ümber teinud. Aga see on ka tema kirjutiste ainuke voorus: võib-olla nüüd ehk lähevad mõnelgi silmad lahti rütmiküsimustes meie laulu juures ja ka sünkoobi suhtes.

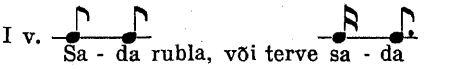
Võtan vaatluste alla sünkoobiküsimuse meie vokaalmuusikas ning toon näiteid kunni 1937. a. (A. Vedro tuli avalikkuse ette oma „leiutisega“ 1937. a. veebruaris.)

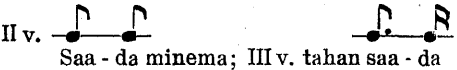
Et eesti keele omapära vokaalmuusikas säilitada ja sõnade loomulikkust hääldamist tabada, tuleb komponeerimise juures alati silmas pida sõnarütmi. Sõnarütmi juures mängib tähtsat osa sõna välde.

Nagu grammatikast teame, on eesti keeles sõnavälteid kolm:

- I välte sõna — s a d a rubla;
- II välte sõna — s a a d a ära;
- III välte sõna — t a h a n s a a d a.

Nende sõnade kõnerütm oleks:

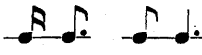
I v. Sa - da rubla, või terve sa - da

II v. Saa - da minema; III v. tahan saa - da

Teise ja kolmanda välte sõnade silpide pikkuse-võrdluse kohta annab grammatika meile usutava vastuse. II välte sõna mõlemad silbid on võrdsed, III välte sõnas esimene silp ülipikk, teine lühike.

Vaieldav on I välte sõna silpide pikkuse vahekorra, kuigi grammatika ka siin mõlemad silbid võrdseiks loeb. Elavas keeles see aga sagedasti pole nii. Sääb kuuleme tihti teist silpi pikemana esimesest.

A. Vedro püüab kõigi abinõudega väita, et I välte sõnade (ta ei kirjuta küll nii, aga sõnade loetelust taipame, et ta arvab I välte sõnu) nagu „abi, pidu, vaga, sada, saba, mina“ jne. teine silp on igal juhul pikem esimesest, mis noodistamisel nõuab sünkoopi:

 sa - ba mi - na

Põhjenduseks ta ütleb, et olevat hoolega kuulanud rahva kõnet. Siin meie seisukohad lähevad lahku. Minu arvamine on järgmine: kui võtta I välte 2-silbiline sõna lahtise II silbiga, näit. „s a d a“ üksikuna, siis teine silp venib inertsil mõjul — ning lõpus on vaba ruumi venimiseks. Paneme

selle sõna aga lausesse, siis pole alati seda venimise võimalust.

Ja nimelt: kui I välte 2-silbiline sõna (lahtise II silbiga) seisab lause lõpus, siis on II silp esimesest pikem (samal põhjusel kui üksikugi sõna juures), seisab see aga lause alguses või voolavas lauses teiste sõnade vahel, siis on mõlemad silbid ühevõrdsed. Näide: „Sada rubla pole miski raha“. Sõnas „sada“, mõlemad silbid on võrdsed, sõnas „raha“, aga viimane silp pikem esimesest. Ent seda ka mitte alati. Sagedasti on mõlemad silbid võrdsed või viimane silp isegi energiliselt lühike, mis oleneb ütleja temperamendist ja üteldava lause toonist. Kui aga võtta sõna kinnise II silbiga, siis siin on mõlemad silbid võrdsed, ükskõik kus see sõna ka lauses ei seisaks. Näide: „Küll oled sa ki dur. Ki dur vili ei vooga.“

Nii on ikka võimatu väita II silbi pikenemist kõikjal. Leidub ju muidugi ka niisuguseid „Venivillemeid“, kes ütlevad: „Sadaa rublaa polee veel miskii rahaa“. Aga, et A. Vedro väidab selle olevat eestipärase hääldamise, on küll eksitus. Tuleb ju ette ka neid, kes „mis“ asemel ütlevad „misee“ ja „kus“ asemel „kusee“. A. Vedro kogemuste põhjal olevat ka neid, kes rääkivat: „Oledee kenaää meesöö“.

Leidub veel nii mõndagi lohakat ja vigast keeleveidrust. Aga meie vaatlusobjektiks osutub kultuurkeel mis normaalseks on kujunenud ja mida räägib normaalne, keskmise temperamendiga, haritud inimene, kes oskab hinnata keele hääldamise ilu.

Nii läheme siis arvamistes lahku: A. Vedro venitab kõikjal, mina ainult tingimusi. A. Vedro seisukoht selgus alles 1937. a. veebruaris (tema esimene kirjutis ilmus Uus Eestis 5. II. 1937. a.), minul aga juba aastaid varem. Et oma arvamusele teaduslikku tuge saada, kirjutasin ses küsimuses hiljuti Tartu ülikooli eestikeele prof. J. Mägistele. Mu kiri oli seisukoha võtmiseks antud edasi Akadeemilisele Emakeele Seltsile, kust ma ka vastuse sain, (kiri nr. 379, 5. okt. 1937) mis minu arvamisi kinnitab. Nii siis, selles küsimuses pole põhjust edasi vaielda. A. Vedro väide ei pea paika.

A. Vedro ütleb, et I välte sõnad nõuavad sünkoop, aga veidi hiljem juba: „Kuid säälgi võib tarvitada tasast rütmi.“ Kui juba on üles säetud norm: „eesti keele tekst nõuab sünkoop“, siis järgmine lause anulleerib selle. Tähendab siiski, et eesti keele tekst ei nõua mitte sünkoop! Siin A. Vedro räägib enesele vastuoksusi ning kinnitab oma eksimust. Teeme kokkuvõtte: „Sünkoopit tarvitame sääl, kust a muusikaliselt on sobiv ning vajaline ja tekst seda võimaldab.“

Huvituseta pole siinjuures märkida, et A. Vedro ise kasutab õige vähesel määral sünkoop. Oma laulus „Kutse jõuluõhtusse“, (ilmus 1936. a. „Rahvakoovid nr. 28) mis rütmiliselt liikuvuselt kõnerütmile seisab õige lähedal, nii-nimetatud recitatiiv-stiilis, ta oleks võinud demonstreerida oma sünkoobi-teooriat. Ent ta kirjutab sünkoopri vaid kolmes kohas. Võimalusi aga oleks tal sääl palju rohkem, kuna tekst sisaldab õige palju esimese välte sõnu, nagu: valu, tuba, puhas, lagi, heledam, lume, minu, ime, oleme. Pannud juba igale poole sünkoop! Aga küllap hakkas siin helilooja temas protesteerima. Ja seda täie õigusega: ega muusikat ei tohi ikkagi teksti pärast teha sünkoobi-tuju tallermaaks! Aga siiski pidi ta sünkoobi-pilli järgi tantsides lõpu ära rikkuma:

ja jõulu ra-hu see on mei-e sees

Siin peame sõnas „rahu“ viimast silpi vägisi välja pidama, venitamine ei tule loomulik ega ladus. Laulu ilme ja sõnad nõuavad „jõulu rahu“, sünkoop annab aga voolavusele ja ladususele pidurdava ning rahutu nõksu sisse. Palju sobivamalt teksti meeolule, muusikaliselt puhtamalt ja rahulikult mõjaks „rahu“ võrdses nootides!

Et eesti keele kõnerütmis mõnikord ilmneb sünkoobilisi sõnu, nagu ülal nägime, siis annab see meile võimalusi ka muusikas tarvitada ning eesti keele tekstiga sobitada sünkoopri.

Sünkoop on erakorraline rütmikuju ja seepärast leiame seda muusikas ka palju harvemini kui teisi rütme. Kui meie aga sünkoopri oskame kasutada tabavalt ja maitsekalt annab see muusikale palju mitmekesidust, elevust ning kunstilist ilu juure. Nüüd vaatame, kuidas on meie koorilauludes kasutatud sünkoopri ja kuidas see sobib eesti keelele.

Nagu juba mainisime, I välte 2-silbiliste sõnade kõnerütm oleks:

või

Järelikult võime tekstile sobitada sünkoopri. See sünkoobikuju on õige rohket kasutamist leidnud, näit.:

Lu-gu ot-sas. U-du sajab ma-ha sume metsa ra-ja

c) - ko - hab lä - bi rah - va hin - gest

d) - sü - da - me sü - ga - vam va - lu, mis -

e) ja mu - re tu - me va - ri veel

f) võ - ta va - lu sa ta - ga - si,

a) M. Saare „Lugu otsas“, 1909. a. b) T. Vettiku „Nokturn“, 1936. a. ja c) „Ühte laulu taban laulda“, 1935. a. d) E. Aava „Põhjamaa lapsed“, 1934. a. ja e) „Neiule“ 1935. a. f) M. Saare soololaul „Ussisõnad“, 1922. a.

Eriti häáks pean aga sünkooipi siis, kui sõna II silp on kinnine:

a) -kui mu - res ja va - lus, mis sur - mav -

b) üks ai - nus kord veel ta - haks

a) T. Vettiku „Su Põhjamaa päikese kullast“, 1934. a., b) M. Saare soololaul 1915.

Kinnine silp omab suurema kvantitatiivse raskuse, suurema mahu — ja seepärast nõuab veidi rohkem ruumi.

I. vältte 3 - silbiliste sõnade, „kumavad, minule, kõnelen“ jne. kõnerütm on triool, missugust rütmi ka kasutame.

Võime aga edukalt tarvitada ka sünkooipi:

a) - on soon - te sees kõ - ne - lev ve - ri

b) sa - la - sõnul südames lau - luske - len -

c) - ü - le ää - re - tu lu - mi - se väl - ja -

a) T. Vettiku „Su Põhjamaa päikese kullast“ 1934. a., b) T. Vettiku soololaul „Laul sõnajala õiest“, 1934. a., c) A. Karindi „Talvine õhtu“ 1935.

Jällegi parem on sünkooip siis, kui II silp on kinnine:

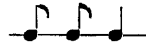
a) Ei ma lau - su o - mal - la suul - la,

b) võ - lu - de su - lal - la suul - la,

c) hal - di - a hü - val - la hin - gel.

(Näited T. Vettiku „Nõiasõnadest“, 1926. a.)

Huvitav seejuures on märkida, et soome helilooja Toivo Kuula, üks esimesi sünkooipi harrastajaid soome koorilauludes, peagu alati teeb siin vahet. Osutub I. vältte 3-silbilise sõna II silp lahtiseks, nagu „avarat, sametin, vetelät“ jne., tarvitab ta triooli, on aga II silp kinnine, nagu „olutta, salansa, tulemma“ jne., tarvitab ta sünkooipi. Loomulikult kasutame ka meie hää eduga sääl triooli, nagu nägime ülaltoodud näidetest: „võlude“ ja „südame sügavam“. Hää eduga rakendame ka säärast rütmi:

Mull' ütle, kuis puhkesid sä - ra - ma sa

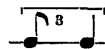
(T. Vettiku „Krüsanteem“.)

Pikem noot lõpusilbil ei tundu tülkana, kuna sõna lõpp lauldakse harilikult nõrgema jõuga, mis tasandab selle pikkust. Eriti hää on viimasel silbil meloodiline käik, nagu näitest näha.

Ka pole huvituseta märkida seda, et soome helilooja S. Palmgren kiiremates rütmides sünkooipi

asemel tarvitab trioolirütmi

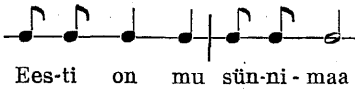

nagu:

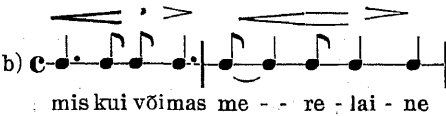
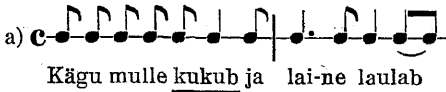
al - la le - pää kus - sa ko - hoo

Säärane trioolirütm on ka eesti keelele väga vastuvõetav ja hää.

Teise vältel 2-silbiliste sõnade nagu „Eesti, Soome, kaunis, kallid mõlemad silbid on võrdsed:

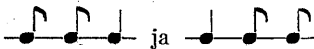

Sünkoopi võib jällegi hästi eduga kasutada kinnise II. silbiga sõnas:

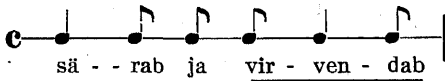

(a) T. Vettiku soololaul „Laul sõnajala õiest“, 1934, b) T. Vettiku „Ühte laulu“, 1935.

Teise vältel kolmesilbiliste sõnade „virvendab, sünnitab, annetab, tummana“ jne. kõnerütm on triool. Aga samuti ka säärased rütmid —

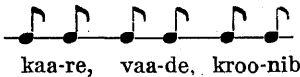

Ka sünkoop on eriti teretulnud, kui II silp on kinnine:

(T. Vettiku „Kevad“, 1925. a.)

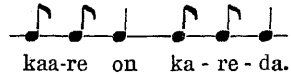
Nagu juba veendusime, on II vältel 2-silbiliste sõnade mõlemad silbid võrdsed, järelikult võime neid noodistada võrdsetes nootides. A. Vedro aga omas kirjutises hoiatab sääraseid sõnu, nagu „kaare, vaade“ (II vältel sõnad) viia ühetasaste nootide alla. Tema arvab, et

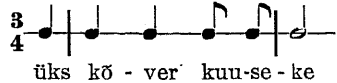
oleksid siis „kare, vade, kronib“ Niisugune väide näitab A. Vedro puudulikku eestikeele oskust.

Nende sõnade võrdses vältetes viisistamine on kõige loomulikult väljendus. A. Vedro nähtavasti arvab, et kui sõna I silbis leidub kahekordne vokaal (pikk vokaal) siis on ka I silp tingimata pikem teisest, mis aga pole õige. Sõnus „kaare“ ja „vaade“ on mõlemad silbid võrdsed.

Aga me võime laulda samas rütmis ka „kare, vade, kronib“, tarvitseb ainult vältet muuta, ilma et me säälingimata peaksime tarvitama sünkoopi, näit:

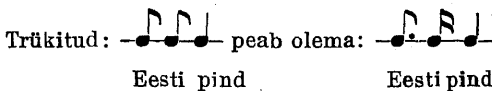
Olen seda praktiises kooritöös küllalt ja küllalt kogunud. Kahju, et A. Vedro niisugustes küsimustes nii eksib. Samas toob A. Vedro vigase rütmil näitena „Kõver kuuseke“ M. Saare laulust, kus rütm on järgmine:

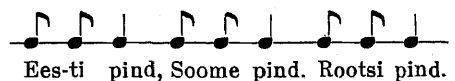
A. Vedro väidab, siin lauldavat „Kõöver kuseke“. Suur eksitus! „Kaare“ võrdsetes nootides on temal „kare“, „kõver“ aga „kõöver“ ja „kuuseke“ — „kuseke“. Nagu ingliskeel kohe! Kirjutad „isa“, loetakse „ema“, kirjutad aga „ema“, loetakse „tindipott“. Ei, hr. A. Vedro, „kõver kuseke“ annab end hästi ning loomulikult laulda. Olen ise seda juhatanud ja tean, et säälingit kahtlust pole. M. Saare laulude rütmil ja teksti sobitavus on alati suurepärase, vaatamata sellele, et ta sünkoopi väga kasinasti tarvitab. Meister kirjutab ka sünkoobita hästi!

Ainult oskamatu koor võib laulda „Kõöver kuseke“. „Kõver“ — I. vältel sõna kinnise teise silbiga, mõlemad silbid võrdsed. Nii siis kõige loomulikult noodistamisviis võrdsetes vältetes. „Kuuse“ — II. vältel sõna võrdsete silpidega, järelikult samuti loomulikult noodistamisviis võrdsetes vältetes — ja lõpp „ke“-d võime venitada nii palju, kui soovime, see enam asja ei muuda.

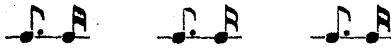
Huvi pärast märgime siin järgmise asjaolu. Brošüüris „XI. üldlaulupeo laulude analüüse“ lhk. 5. J. Aavik kirjutab: „Olgu kõigepäält parandatud rütmiline eksimus:

mis võimaldab sõnarütmil loomulikult rõhutada“, „Eesti“ on II. vältel sõna (Vaata, „Õigekeelsuse sõnaraamat“), mille mõlemad silbid võrdsed. Järelikult „Eesti“ võrdsetes nootides on õige:

— kõik II. vältel sõnad — mõlemad silbid võrdsed, aga:

läksin Eesti, läksin Soome, läksin Rootsi
(gne.)

— kõik III. välte sõnad, esimene silp ülipikk, teine lühike. Nii siis, hra Aavik parandas õige sõnarütmi vigaseks!

*

III. vâlte kahesilbiliste sõnade „vaata, rüüpa, minna“ jne. I silp on ülipikk, teine energiliselt lühike. Sõnarütmi kohal

pikemas liikumises aga võib hää eduga tarvitada võrdseid välteid

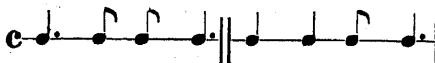

Siin kiiremates rütmides pole hää kasutada süngoopi. Esimese silbi noot peab olema niivõrd pikk, et silbi ulatus ja pinge täies raskuses kuuldavale tuleb, muidu muutub sõna vâlde — ja ühtlasi seega ka mõte. Nii on halvemad järgmised näited:

ja rü - hib aa - de - te poo - le

Siin sõna „poole“, mis esineb III. vältes, muutub II. vâlte sõnaks, nii kui „poole suuga“. Samuti vaieldavad kohad on

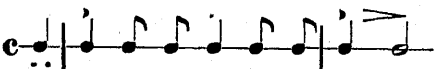
rõõmsalt rök - kab mõi - te kand - ku
mei - le and - ku

J. Aaviku „Võidupühaks“ 1936.

Sõnad „rõkkab, kandku, andku“ on kõik III. vältes. Süngoop muudab sõnarütmi vastupidiseks. Siin oleks otstarbekohane kasutada võrdseid rütme, mis annab sõnadele palju loomulikuma väljenduse, või ka säärast rütmi:

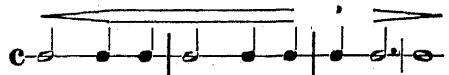
Kolmanda vâlte sõnades on hää kasutada süngoopi vaid pikemates rütmides — ja lause lõpus:

ju päi - ke on las - ku - nud mer - re
sügis siir - du - nud kan - ge - las - ver - re

(T. Vettiku „Lauliku kalmulaul“ 1928 ja „surmav, hurmav“ laulus „Su Põhjamaa päikese kullast“, 1934.)

või laulu lõpuakordes:

il - ma - de ot - sa - tu hel - ki.

(T. Vettiku „Õõ“ — 1924.)

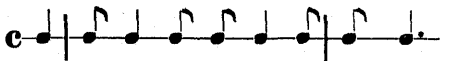
*

Nagu nägime, on seda kõike juba varem heliloojate poolt praktiliselt kasutatud, mille A. Vedro „leiuas“ omas kirjutises 1937, a. alul. Tema n-n. „sünkoobiteooria“ seisab vaid I. vâlte sõnade süngoopi alla viimise propageerimises. Aga kas alati? Kui mitte alati, siis millal, kui suurel määral? See jääb kõik lahtiseks. Ja mille poolest tema süngoopi kasutamine I. vâltes sõnades läheb lahku teiste omadest? See ei selgu millestki! Ja just I. vâltes sõnade juures on heliloojad kõige sagedamini süngoopi kasutanudki. Tema „teooria“ on küll nii ebamäärane ja kitsutav, et seda ei saa kuidagi kirjutada jutumärkideta! Ja nagu nägime, võime ka II. ja III. vâltes sõnadel hää eduga süngoopi kasutada — nii siis süngoopi rakendamise platvorm eesti koorilaulus on ikka palju, palju avaram. Ja ka süngoopi tarvitamise põhimõtted on heliloojail ühesugused, selles võime veenduda käsitluse mooduste järgi. Võtkem kas või kadunud K. Türrpu laul:

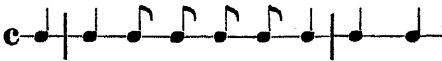
Ei mul o - - le i - sa - ma - ja

Kunstiliseks tõeks peaks aga jääma siin: Süngoop kasvagu välja muusikast endast ja sobitatagu sõnaga, aga mitte ümberpöörduvalt. Kui J. Aaviku kogus „Kasva, kodu“ jälgida süngoopi tarvitamist, siis selgub, et sääl on mindud liialdusteni mingist sõnasüngoobist juhituna, arvestamata, kas muusikaline areng seda rütmi vajab või mitte. Ka esineb ülekujutus — 3 kuni 4 süngoopi üksteise pääle. Sääraseid kohti leidub sääl sagedasti. Toon näitena ühe, laulust „On tunne, mis tuhandeid ühendab“:

suur võit kroonib ü - hi - se hoo - le

Süngoobirohkus teeb selle lause kergeks, mis ei taha kuidagi sõnadega sobida. Lause raskus langeb sõnale „võit“, mis aga muusikas on väljendatud vaid kaheksandiknoodis. Jätab naljaka, rabeleva mulje. Väga hädaohtlik ikka rütmi nii süngoobiga koorimata — kipub vägisi käes foksiks. Palju õnnestunum on sama teksti koht E. Aava samanimelises laulus:

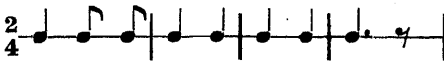
suur võit kroonib ü - hi - se hoo - le.

Soliidne ja hää ning tekstile väga sobiv.

J. Aaviku „Kasva kodu“ rütmiline külg vajaks analüüsi eriartiklis, kuna sääl on nii palju küsitavusi, mis paneb küll kahtlema, kas eesti vokaalmuusika säärast moodust kannatab.

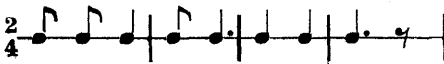
Vokaalmuusikas jääb domineerivaks ikkagi muusika, kui tähtsaks meie teksti ka ei peaks. Neid kahte elementi kokku liita on ju helilooja ülilm ülesanne, aga kui muusikalisele küljele osutub kasulikumaks mõnes kohas iseseisvamalt minna, siis lubame seda kahtlemata.

K. A. Hermann kirjutas oma populaarse „Isamaa mälestuse“ alguse rütmi nii:

I - sa - maa i - lu hoi - el - des.

A. Vedro oma süngoobivaimustuses pa - randab selle aga:

I - sa - maa i - lu hoi - el - des.

Kui meie neid nüüd võrdleme, siis näeme, kui kergelt A. Vedro rütmi tähtsust hindab. Leian, et K. A. Hermann on suurepäraselt tabanud selle traagilise saatuslaulu rütmi rasketes nootides. Tähtsaks osutub just muusikaline raskus ja tõsidus. Siin on kõik kui saatuskaljusse raiutud. A. Vedro poolt parandatud rütm võiks ju sobida hästi mõnele trill-trall-laulule, siin aga tunduks, et lauljad on enesele „tuju“ teinud ja ülevas meeleolus ei tea enam mis teevad. On ju Chopin'i leinamarssigi foksina mängitud ning seltskond päris mugavalt selle järgi kepsutanud. Aga et A. Vedro kui helilooja rütmile muusikalise sisu väljenduses nii vähe tähtsust omastab, et arvab seda võivat painutada, kuidas aga tuju tuleb, see temale au ei tee.

Rääkides senisest kooriliteratuurist, A. Vedro mainib, et „paljugi senikirjutatust annab end teatud kohendustega teha hästi lauldavaks“. Arvan: jätkem senine rahule! Nagu nägime ülal, A. Vedro „kohendas“, ning rikkus laulu ära.

Oma mõtteavaldusis A. Vedro leiab veel, et diftonge lauldes peaksime õieti välja pidama teist vokaali, mitte esimest, nii kui seni, seda on tehtud. Senine viis ei sobivat sugugi eesti keelele, olevat võõrapärane. Edaspidi tuleks siis A. Vedro järgi eestipäraselt laulda: „Nüiid paiistab meiele kauu-

nisti, see koitud täht nii selgesti“. Pikemas rütmis aga nii kui näide a) või b).

- a) Kauuu-nis, vaiik-ne, õiii - ne lauuul.
- b) Ka-u-nis, va-ik-ne, õ - j-ne la-ul.
- c) Ka-au-nis, va-ik-ne, õ - õi-ne la-aul.

Mitte nii kui näide a), mitte ka nii kui näide b). Mõlemad on kõigepäält inetud kuulda ja valed. Mis eestipära hra Vedro selles küll leiab?! Laulda aga tuleb nii, kui näide c) seda märgib. Venitada esimest vokaali poolnoodi pikkuselt, siis kolmandal veerandil üleminekul teisele vokaalile anda veel kord esimene vokaal ning siduda see täiskõlalisel II. vokaaliga — ja saamegi päris loomuliku, eestipärase diftongi, ning eestipärased sõnad.

Nii J. Aavik kui A. Vedro nurisevad selle üle, et luuletajad olevat lohakad. II. salmi teatud rea teatud silp polevat alati sama pikk, kui I. salmi sama rea sama silp. See olevat pahe. Mina omalt poolt seda paheks ei pea, sest isegi huvitavam on laulu II. salmis sõnade tõttu rütmi veidi muuta. Toob rütmilist värskest.

Süngoobiküsimuse juure veel tagasi tules arvan, et eesti muusika süngoobiga edvistamist ei salli. Ei saa siin eeskujuks võtta ungari süngoobirohkust, mis on leba rahva temperamendist ürgajast päle. Eesti muusika, nii kui soome omagi, on põhjamaa muusika ning lepib tagasihoidliku mõõdukusega. Kui A. Vedro arvab, et eesti keeles on $\frac{1}{3}$ süngoobilisi sõnu, $\frac{1}{3}$ sühetasase rütmiga ja $\frac{1}{3}$ algpikendusega — ja sellepärast peaks süngoopi tarvitama õige ohtrasti, siis see on väga ekslik süngoobiliste sõnade suhtes. Neid on kahtlemata märksa vähem kui $\frac{1}{3}$, nagu kuulsime varem. Päle selle kiiretes rütmides pole enam mõtet süngoobitada (ajapuuduse tõttu), pikkades rütmides aga kaovad rütmilised teravused ja sääl võime rütmiga palju vabamalt opereerida. Aga ka mõned laulud, näit. marss, masurka jne. ei luba arvestada kuigi palju sõnarütmi, siin eksisteerib muusikarütm juba õige iseseisvalt ja jonnakalt.

Kui palju aga üks või teine helilooja süngoopi kasutab, on maitse asi. Meistri-teoseid on seni ilma süngoobitagi kirjutatud ja kirjutatakse ka edaspidigi. A. Vedrole soovitan olla rohkem kursis meie muusika arenguga, siis ei tuleks lahtisest uksest sisse-murdmist, nagu nüüd süngoobiküsimuses. Ütluse eest „Senini meie vokaalmuusika otse kubiseb arusaamatustest, ja sõnad niihästi koori- kui soololaules jäävad arusaamatuks“, millega A. Vedro halvustavalt hindab tervet meie heliloojate peret, peab ta ise ka vastutust kandma.

Vestlus Verner Nerepiga

„Estonia“ teatri dirigent
V. NEREP.

Verner Nerep on meie nooremaid silmapaistvamaid dirigente, kes lühikese ajaga on enda tagasihoidlikust koorijuhist üles tõotanud ooperidirigendi puldini. Meie oludes on see haruldasem nähe. Nerep on suure tahtejõuga isik, kes ei piirdu ainult seniste tulemustega, ega maga loorberitel, vaid rühhib edasi. Nii on ta viimastel aastatel oma suvepuhkusedki pühendanud intensiivsele õpingule, tehes kaasa rahvusvahelisi dirigentide kursusi välismaades. Seekord võimaldati temal õppida Riigihoidja stipendiaadina.

Laval läheb parajasti „Tosca“ proov klaveriga, kus näen Nerepit jälgimas soliste. Lõppedes ei lase ma silmist ja jälgin nüüd teda, et äkki kuhugi kõrvalruumi ei kaoks. Juhtuski hästi, et leidus veidi aega, ja me läheme ühte harjutussaali, eemale sellest hirmsast sagimisest siin.

„Kas tohin veidi pärida praegusest tööst ja muust?“

„Mul pole midagi jutustada. Kui see aga kedagi huvitab ja kui teil just mõned küsimused on!?“ — puikleb ta esialgu.

„Kas teil pääle „Tosca“ veel midagi lähemal ajal juhatada tuleb?“

„Praegu on ettevalmistusel Kalman'i operett „Sügismanõõvrid“, mida pean juhatama.“

„Kuidas aga läheb EMO kooriga töö?“

„Sellega tuleb nüüd pingutada, sest 4. detsembril on koori juubel ja selleks on nüüd neli korda nädalas harjutus.“

„Kas orkester ka kaasa teeb?“

„Ei. Seekord on a-cappella kava. Auliikmetele on siin ka teatud osa pühendatud.“

„Kas kooriga veel midagi kavatsusel on?“

„Prof. Kapi juubeli tähistamiseks tuleb pääle jõulu tema oratoorium „Hiio“ kordamiseks.“

„Nüüd oleks huvitav kuulda tähelepanevust teie õppereisul välismaades?“

„See oli õieti juba kevadepoolse suve, kui käisin.“

„Muidugi jõutakse selle ajaga mõnedki linnad maatasa teha, aga ega teadus ja kunst siiski nii suuri „edusamme“ tee! — Millistes linnades te olite?“

„Amsterdamis, Pariisis ja Berliinis.“

„Keda tahaksite dirigentidest oma õpingutelt eeskujuks võtta?“

„Kõige tähtsamaks pean endale prof. dr. Wilhelm Mengelberg'i. Ta on üle 60-a. vanahärra, täieline diktaator orkestri valitsemisel, kes juba 43 aastat juhatab Amsterdamis „Kontsertgebouw“ orkestrit. Ka pean ütleva, et ta on üks haruldaselt vastutulelik inimene. Ta võimaldas mul käia kõigil harjutustel, mis olid töömeetodilt väga õpetlikud.“

„On see suur orkester?“

„Ligi 100 liiget, väga hääd mängijad, kellele hulgas pääle hollandlaste leidub ka prantslasi.“

„Kes peab sääl säärase suure orkestri ülal?“

„Nende eelarve on miljon krooni aastas, mille saavad abirahadena riigilt, linnalt ja provintsilt.“

„Millises mõttes provintsilt?“

„Nad on kohustatud nimelt alaliselt mööda maad kontserte korraldama; ühes provintsiiga annavad umbes 150 kontserti aastas. Ka ei ole hollandlastel oma alalist ooperit ega operetti, mistõttu kogu muusikaelu on rohkem koondunud selle orkestri ümber. Muuseas võiks märkida, et „Kontsertgebouw“ on alati olnud Mengelberg'ide perekonna käes. Praeguse dirigendi vennapoeg dr. Rudolf Mengelberg on sääl umbes direktori kohuste täitja.“

„Kas orkester väljaspool kodumaadki esineb?“

„Ja, õige palju kordi olevat käidud Inglismaal, ning Pariisis on see alati suursündmuseks. Muuseas tähendas Mengelberg, et prantslased olevat sel juhul rohkem esinduslikud kui nautijad — jäävad etendusele alati hiljaks jne.“

„Kuidas suhtub siis hollandlane nende kontsertidesse?“

„Siin oleks just huvitav märkida, et publik Mengelberg'i sisseastudes alati püsti tõuseb, mida ma muudes maades pole kusagil näinud. Ja paljud istuvad kontserdil partituuridega.“

„Eks vist meil üksi ongi nii tark publik, kes ei tarvita kunagi partituuri“ — arvan endamisi ja Nerep jätkab:

„Viinis, näiteks, on ooperis üks rõdu eriti valgustatud, kus nägin vähemalt iga kolmandat istuvat partituuriga.“

„Kas võiksite jutustada veel midagi lähemat Mengelberg'i töötamisviisidest?“

„Oma töömeetodis on ta täieline pedagoog. Orkestris ta tegeleb lihtsalt iga mängijaga üksikult ja põhjalikult. See on üldse kõige süstemaatilisem töö, mida sääl tehakse. Näiteks annavad kontserdi kas, või ilma proovita ja siis hakkavad sama asja järgmisel päeval treenima. Erakordsemat võiks veel märkida, et orkestris dubleerivad kõik puu-puhkpillid ja enamikus kardpillid. See on võimalik väga häade instrumentide tõttu, mis mängijatel kasutada ning milledega saavutatud ideaalselt puhast orkestrihäälestust. Kui nüüd veidi arvustavalt ütelda dirigent Malko kohta, kes mõõdunud sümfoonia-kontserdil laskis kardpille dubleerida, siis Mengelberg seda kindlasti ei oleks pooldanud meie vähese arvu viiulite juures“ — lisab Nerep viimase lause, kui me vestlusel veidi meie oludesse pöiklesime.

„Millist programmi Mengelberg läbi võttis?“

„Kuulsin sääl Beethoven'i tsükli, kus esines ka 400-liikmeline koor; siis töid Čaikovski'lt ja Mahler'ilt, kes on Mengelberg'i lemmikud. Kuid ka moderniste juhatab ta. Andsin talle mõningaid kaasavõetud kultuurkapitali kirjastusel ilmunud noote, millede vastu ta tõsiselt huvi tundis ja neid veelgi pa-

lus saata. Kui tegin juttu, et tuleks siia juhatama, vastas, et läheb palju aega kaduma, mis tema töö sääl raskeks teeks. Omal ajal, kui noorem olnud, juhatanud ta peagu päev päeva kõrval kontserte, mil proov olnud hommikul ühes linnas, kontsert aga õhtul teises kohas. Ta on praegugi tööga nii kooramatud, et näiteks mõõdunud kevadel olid juba terveks aastaks kontsertreisid kindlaks määratud.“

„Kuidas te sääl keeleliselt hakkama saite?“

„Mengelberg räägib küll mitut keelt, kuid orkestriharjutustel tarvitas ainult hollandi keelt, mis aga väga läheneb saksa keelele ja peagi võib sellest aru saada. Päälegi on ju muusika-terminid ikka samad. Muuseas kuulsin temalt ka huvitava ütluse: „Noored inimesed arvavad, et nad kõike hästi teevad, kuid nad ainult tahavad hästi teha, — selleks on vaja halle juukseid!“

„Kuidas oli ta suhtumine teisse, kui tohin...?“

„Noh, jumalagajätul ütles, et tulge varsti jälle Euroopasse!“ — pajatab Nerep seekord naerujumi silmis.

„Kuidas on muusikute elamisvõimalused Hollandis?“

„Nagu sääl räägiti, olevat nende elutingimused Euroopas kõige paremad.“

„Ennist nimetasite, et Hollandis alalist ooperit ei ole?“

„Jah, seda küll, kuid sääl annavad nii ooperi- kui ka operetietendusi enamasti sakslased, harvem prantslased. Näiteks kuulsin tookord Wagner'i ooperit „Jumalatehämarus“. Pärast veel Mengelberg kirus, et olevat tema orkestri ära „rikkunud“ oma ooperiga.“

„Ja teie muljeid Hollandist üldse?“

„Hollandlased on väga sümpaatne rahvas. Nende pealinnaga kohta peab aga ütlema, et see on igavavõitu, kuid kohane tõsiseks töötamiseks. Huvitav on ta vahest rikkalike muuseumide poolest.“

„Ja kuidas läks teil Pariisis?“

„Sääl ma tegelikult ei õppinud — olin rohkem kuulaja. Pääasjalikult käisin oopereid ja kontserte külastamas. Muuseas oli sääl parajasti Londoni Filharmoonia orkester sir Beacham'i juhatusel. Ooperimaja on Pariisis üks suuremaid Euroopas, kuid ooper kauis keskpärane; itaallasi ja oma oopereid mängivad hästi, aga vene — kuulsin „Boris Godunovi“ — ja teiste omasid annavad liiga sentimentaalselt-magusalt, mida meil võõrastav kuulata.“

„Aga Berliinis viibisite vist kauem?“

„Berliinis olid ametlikud, riiklikud kursused dirigentidele, kus osavõtjatel oli kasutada 60-meheline orkester. Kursuste juhataja oli Klemens Krauss ja assistendiks Riigiteatri kapelmeister Swarowski.“

„Vahest midagi huvitavat Kraussist?“

Operilauljanna
TATJANA MENOTTI

„Olen temast niipalju kuulnud, et oma karjääri alanud Riias, siis olnud Viinis, kust asunud Berliini, kaasa viies ka kõik paremad lauljad, mistõttu Viini ooper tublisti kannatada saanud. Hiljem on Krauss Müncheni määratud. Kuuldavasti tahtvat Hitler Müncheni esinduslikku ooperimaja ehitada.“

„Kuidas see kohtadele määramine sääl käib?“

„Seda ma ei tea, kuid sääl ei olevat palju vastu vaielda — ja kui küsid, miks keegi ümber paigutatud, siis sakslased ise, ei tea“ midagi sellest. Säälse muusika üle näib valitsevat diktaatorliku võimuga „Saksa Muusika Kamber“, mille eesotsas seisab prof. Peeter Raabe.“

„Aga Krauss'i töötamisviisid?“

„Ta võtab igat õpilast kui küpsset dirigenti. Algajaid sinna loomulikult ei lastud, ja kui keegi hakkas käperdama, jättis ta selle varsti lihtsalt kõrvale. Kuid varem Salzburgi kursustel lasti igauhel end näidata kui algajat. Nüüd oli meid 14 osavõtjat — elukutselised kapelmestrid või heliloojad. Igaühel tuli juhatada terve rida sümfooniaid ja muud.“

„Kuidas ooperialaga oli?“

„Seda õpetas Swarowski, kes selleks ka lauljad sinna kutsus.“

„Millise üldmulje saite sellelt kursuselt?“

„Õpetati juhatama nii, et särki ei pruugi vahetada igal vaheajal, sest ükski orkestri-liige ei mängi selle järgi, kuidas sa sääl rapid, vaid kuidas proovil õpetasid. Sellega

pole veel üteldud, et sisemine pinge tohiks vähegi järele anda. See oli vahest päämine nõue sääl.“

„Muidugi külastasite Berliinis tublisti teatreid?“

„Siin pean kõigepäält sügavat tänu avaldama propagandaministeeriumi referent dr. Maurich'ile, kes võimaldas prii läbikäigu kõigisse riigiteatritesse. Samuti aitas väga palju kaasa kohalik Saksa saadik Frohwein oma lahket soovitustega.“

„Ja muljed?“

„Riigiooperis on lavastused ettekande laadilt vanemate ooperite suhtes kaunis akadeemilised, kuna uuslavastuste juures otsitakse rohkem fantaasiat või hiilgust ja läbimõeldud dramaatilist mängu, nagu Kleinau ooperis „Rembrandt“ — väga jõurikas töös.“

„Kuid dirigendid ja lauljad?“

„Riigiooperis erilisi väljapaistvaid dirigente pole pääle Krauss'i lahkumist. Aegajalt juhatab sääl Furtwängler, kes pole kusagil koha pääl ja üldse näib olevat Saksa-maa esinduslikum dirigent ka väljaspool riigi piire. Lauljatest väljapaistvamad olid: sopran Ursuleac, tenor Rosvaenge, baritonid Bockelmann ja Schlusnuss ja rida teisi. Määratusuures ruumis on sääl lauljal väga raske mõjule pääseda. Näiteks läti kuulsus Vitting, kes sääl tavaliselt väikesi osi laulab, jääb täiesti varju. Huviga tuleks märkida, et ükski tegelane ei tohi hommikul proovi teha, kui tal õhtul on etendus; niisugune korraldus piisib selleks, et saaks end täiesti välja puhata.“

„Ja teistest teatritest...?“

„...on huvitavam Volksooper, mis ei hiilga mitte nii jõududega kui lavastuse probleemidega; näiteks „Paiatsid“ ning „Müüdüd mõrsja“ olid väga loogiliselt ja leidlikult lavastatud. Siis järgneb „Theater des Volkes“, kuhu aga piletit naljalt ei saa. Tol ajal läks op. „Graf Luxemburg“. Iseloomuline, et siin oli rohkem rõhku pandud tavalisest ooperetikäsitlusest. Siis võiks nimetada Leipzigi „Gewandhausi“, kus parim dirigent on Abendroth. Berliini „Wintergarten“ on aga rohkem revüüteater. Suurim teater Berliinis on „Deutsches Opernhaus“. Selles muuseas nägin ka Milaano Scalat „Boheemiga“ ja „Aidaga“ Desabbata juhatusel ja kuulsate tenoritega, nagu Delugo ja Gigli.

Need olid üldse parimad etendused, mida ma kunagi kuulnud. Sõitsid nad kahe erarongiga Milaanost sinna. Lõpuks võiks nimetada veel Berliini väljapaistvamat koori, mida kuulsin. Juhatab seda Bruno Kittel. Kavas on neil nii teosed a-cappella kui ka oratooriumid. Selles 150 liiget laulavad täiesti ühtlase kooliga ja kava on väga peenelt viimistletud.“

Ühing „Raudam“ 15-aastane

1922. aasta sügisel asutatud Riigi Raudtee Ametnikkude kultuur-haridusline ühing „Raudam“, nüüdne Raudteelaste kultuur-haridusühing „Raudam“ pühitses 27. novembril s. a. oma 15. aastapäeva, mispuhul oli kontsert „Estonias“ ja millele järgnes omavaheline koosviibimine, kutsutud küllalistega.

Nimi „Raudam“, nagu see vaatelejale selgub, on lühendatud sõnadest Raud(tee) am(etnik).

Asutatud ühingu päämuredeks algaastail olid rahalised küsimused. Nagu tol ajal kõikjal, nii ka „Raudami“ juhatuses peatuti kontsert-pidude korraldamise juures. Esimene kontsertpidu 27. jaan. 1922. a. „Börsisaalis“, kus esmakordselt esines äsja-asutatud laulukoor, andis kena ülejäägi, mille abil muretseti tiibklaver. 29. juunil 1923. a. korraldatud huvimatK Kunda pani aluse ühingu lipu muretsemisele.

Ühingu laulukoor on osa võtnud pea kõikidest maakonna laulupidudest ja laulupäevadest.

Algaastad mööduvad energilise organiseerimise kui ka igasuguste kultuuriliste ürituste tähe all. Raudteelaste raamatukogu asutamine langeb samuti algaastaille. Raamatukogu alusmüüriks said üle raudtee laialipaisatud veneaegsest raudtee teenijate raamatukogust säilunud riismed. Juubeliaastal on aga kogus üle 7.000 köite.

1928. a. lõpul elas koor läbi sisemise kriisi. Kriisi põhjustena tuleb mainida ruumide puudust ja sagedast koorijuhtide vahetust. Juhtide vahetus oli tingitud sellest, et osa nendest tegutsesid teistes organisatsioonides ning seetõttu ei saanud „Raudami“ koorile pühendada oma täit tööjõudu ja energiat. Teiseks, olgugi et koor oli tegutse-

K. LEINUS

nud juba 5 aastat, astus ta avalikult üles ainult ühingu oma pidudel ning laulupidudel ja -päevadel, kuid iseseisvate kontsertidega seni veel ei esinenud. Kõik need asjaolud sundisid juhatust kiireid samme astuma koori sisemise elu tervendamiseks ning kohase ja energilise koorijuhi leidmiseks.

Seni koori tegevusest võtsid osa ainult liikmed raudteelased ja nende abikaasad, kuna uue korralduse alusel võisid osa võtta ka raudteelaste perekonnaliikmed ja piiratud arvul mitteraudteelased. Peab mainima, et uue koorijuhi valikul oli juhatusel õnne.

1929. a. sügisel sobis kokkulepe tuntud ja energilise muusikamehe Karl Leinusega, kes nõus oli „Raudami“ koorijuhiks tulema. K. Leinuse asumisega koorijuhi kohale algas uus ja edukas ajajärk koori kui ka ühingu elus. Koori koosseisus võeti ette suuremad muudatused; koor, milles seni oli 80 lauljat, osalise vanade lauljate lahkumisega, paisus juba K. Leinuse esimesel tegevusaastal 126-liikmeliseks kooriks. K. Leinus oma energilise tööga mõne kuu pärast viis koori „Estonia“ kontsertlavale avalikule esinemisele. See oli sündmus Tallinna muusikaelus, kui võrdlemisi küpsena avalikult esines koor, millist seni vähe tunti.

Tuleks tähendada, et „Raudami“ ruumide kriis kestis kuni 1930. a. talveni, millal valmis Raudteelaste Kodu ja kus avanesid avarad võimalused kooriharjutusiks. Vahepeäl (1925—1929) koor kasutas kooskäimiseks ja harjutusiks Eesti Opetajate Liidu ruume Rataskaevu tänavas ja 1929/30. a. hooajal Aia tänavas asuvaid XII algkooli ruume.

Järgnevad aastad „Raudami“ elus mööduvad edurikkas tegutsemises.

1932. a. eriline rõhk oli pühendatud „Raudami“ 10-aastase tegevuse juubelikontserdile, mis toimus „Estonias“ 19. nov.

1935. a. „Raudami“ koor võttis osa Lauljate Liidu esinduskoorina Sortavala laulupeost Soomes. Pääle laulupeo koor esines

„Mida ütleksite üldse sakslaste kohta?“

„Nende parimaks iseloomustuseks tuleb mainida tugevat distsipliini. Näiteks dirigentide kursustel mängisid orkestrandid nii intensiivselt, nagu oleks silmapilgul kontsert käsil.“

Siin me selleks puhuks oma jutulõnga katkestasime ja Nerep siirdub kõrvalruumidesse. Nagu lauljalt kuuldu on nad temaga hääs läbisäämises, kuna ta õiglaselt suhtuvat igauhe võimetusse. Peagu kunagi ei näe Nerepit naervana, kuid see ei tähenda, et ta oleks kuri või kärgiks kellegi pääle, — ta on lihtsalt tõsine ja alati omaette mõtles. Ta on isegi nii surmtõsine mees, et matemast näiteks ei tea ühtegi anektooti. — Kas keegi ehk teab?...

R. K.

Čehhi pianist RUDA FIRKUŠNY

Helsingis raadios ja andis Viiburis vabaõhu kontserdi. Koor sai Soomes väga sooja vastuvõtu osaliseks.

1936. a. korraldas „Raudam“ Balti kontsertturnee Riiga ja Kaunasesse. Balti kontsertturnee puhul ilmusid koori üritusena esimesed „Raudami sõnumid“, mille väljandmist ka praegu jätkatakse.

Aasta tähtsama sündmusena peab märkima ühingu uue lipu soetamist. Esimene „Raudami“ lipp, mis soetati 1923. a., tegi kaasa kõik ühingu avalikud esinemised. Uus

lipp muretseti 1936. a. sügisel ja selle õnnistamine toimus abipraost P. Kuusiku poolt aktusel Raudteelaste kodus 28. nov. 1936.

Kooril on 15. aasta jooksul olnud 136 iseseisvat esinemist.

Päälle üldiselt tuntud iseseisvate kontsertide Tallinnas on „Raudami“ segakoor korraldanud rohkesti kontsertreise teistesse kodumaa kohtadesse, ja ka välismaale.

Koorijuhtideks on olnud „Raudamis“: M. Normak, J. Helila, P. Laja, D. Orgussaar, A. Krull ja 1. aug. 1929. a. alates K. Leinus.

Koorivanemaiks on olnud: A. Taft, C. Rode ja P. Lipre.

Ühingu praegusesse juhatusse kuuluvad A. Mänd (esimees), A. Silber (abiesimees), P. Lipre (sekretär), A. Palm (laekur), A. Taft (varahoidja), J. Vares (raamatukogu juhataja) ja B. Kaus (abisekretär). Juhatuses esimees A. Mänd on „Raudami“ esimeheks olnud 15 aastat.

Koori sisemise elu korraldajaks on koorinõukogu koosseisus: koorijuht K. Leinus, koorivanem P. Lipre, abikoorivanem B. Ustav ja liikmetena: H. Vilmsen, E. Seeman, M. Peetrisoo, L. Andra, H. Lange, V. Sillak, L. Niinepuu, A. Birkfeldt, A. Nõlvak, A. Küün, S. Speek, E. Hiie, A. Hammer, V. Donald, V. Vahar ja A. Himma.

Juubeliga seoses korraldas ühing Surnutepühäl, 21. nov. s. a. Tall. Raudteelaste Kodus leinaaktuse oma lahkunud liikmete mälestamiseks. Selle järele koor käis Tallinna kalmistuil, kus süüdati haudadel kalmuküünlad ja lauldi „Requiem“. Öhtul aga oli leinajumalateenistus Toomkirikus, segakoori ja orkestri osavõtul.

Uuemat muusikakirjandust

Peeter Laja klaverimängu õpetus II. vihk.

Lehitsedes P. Laja klaverimängu-õpetuse II. vihku, leiame sääl suure hulga mängupalasid, nende seas 34 pala eesti autoreilt. Sõrmeharjutused, hoolsalt valitud, on paigutatud rohkem vihu algusesse, andes pärast ruumi ülalmainitud paladele ja huvitavatele etüüdidele. See on just Laja klaverimängu-õpetuse tugev külg. Vastavad harjutused annab ju iga õpetaja oma õpilastele ja kui siin on antud temale vabad käed, võib seda ainult tervitada. Päälegi peab laps varakult harjuma musitseerima ja siin ongi rohkesti ruumi antud vastavale materjalile (meil puuduvad muide veel täiesti kergete mängupalade kogud). Ka koosmäng neljal käel ei ole unustatud.

Laja on oma tööd teinud hoolega ja armastusega — tema kirjutatud palakesed

(rahvaviisidele ja vabalt loodud) on hästi mängitavad, huvitavad ja lapsele arusaadavad. Väga hääd on ka J. Zeiger'i palad: ta oskab leida lapsele arusaadavat meeleolu. E. Kapilt ma tõstaksin eriti välja etüüdi ja „Põhja viisi“. A. Karindilt on esitatud terve väike süit. Veel leiame J. Jürgenson'i neljaja M. Lüdig'i kahe paladega. Edasi on sääl M. Saar, J. Tamverk, R. Tobias, E. Tubin, T. Vettik (tujuküllane humoresk nõuab küll juba tugevamat kätt) J. Aavik ja A. Lemba. Välismaa autoreist oleks mainida J. Hannikainen, E. Toch ja J. S. Bach.

Väliselt on II. vihk niisama nägus nagu esimene, korralikult trükitud, hääl paberil ja ilustatud eesti autorite piltidega. Loodame, et ta leiab palju sõpru mitte ainult kui klaverikool, vaid ka kui noodiraamat puhketundidel.

Paul Indra.

Ooper ja kontserdid

Tallinn.

Esimest sümfooniakontserti käesoleval hooajal juhatas vene dirigent prof. Nikolai Malko, kes ühtlasi tegi siia esmakordse võõrustuse. Küllaline juhatas kõiki helitöid pääst, ilmutades seejuures neisse põhjalikku süvenemist. Teosed leidsid hästi nüansseeritud ja peenelt liigitletud esitamist. Väliselt dirigent püsis oma žestidega asjaliku mõõdukuse piires, kuid samas ta valitses täie kindlusega ja pani end maksma orkestri juures õige nõudliku tõlgitsejana. Orkester esines väga tähelepanelikult ning püüdlisult, saavutades täiesti kiiduväärseid tulemusi. Kõige rohkem hoold ettevalmistusel oli pühendatud Šostakovič'i sümfooniale nr. 1. See andeka autori noorpõlve teos jättis hää mulje loomingulise tungi ning leidlikkuse mõttes. Čaikovski viienda sümfoonia interpretatsioon erines kohati oma iselaadusega tempodes; arendamine viidi läbi varjundatult. Kontserti sissejuhatav Arenski avamäng „Unenägu Volgal“ mõõdus laitmatult.

Tallinna Töölismuusika Ühing pühitses oma 10-aastast tegevust kontserdiga „Estonias“ orkestri, laulukoori ja solistide osavõtul. Sümfooniaorkester kindlustavalt täiendatud kujul kandis ette rea iseseisvaid numbreid ja täitis osalt ka saatja ülesandeid. Repertuaar oli valitud võrdlemisi jõukohane, mispärast tuldi selle läbiviimisega toime kaunis edukalt; dirigendina toimis N. Goldschmidt. Ühingu segakoor P. Indra juhatusel näitas tõsise arendava töö tulemusi. Solistidest A. Pappmehl oli menukas publiku juures. Sopran I. Lepp ilmutas esinemisega sümpaatsust; bass J. Reintam laulis mõjuvalt ja eluvest tekitavalt. Saatjana toimis osavasti P. Indra.

Oma 101. kontserdi Tallinna Meestelaulu Selts andis J. Tamverki juhatusel, kes täidab ajutiselt vastavaid ülesandeid. Vaatamata lühikesele ajale olid pooled suutnud üksteisele juba niivõrd läheneda, et esinesid koos kaunis kindlas sidemes. J. Tamverk näitas ennast tehniliselt vilunud jõuna ja suutis koori viia kaasa oma tahtmistega. Tõlgitsemisel tal õnnestus tabada sobivaid meeleolusid ja tuua esile küllalt varjundeid. Siiski mõnedega neist ta sattus vahel liialdama. Solistina noor viiulikunstnik V. Alumäe esines hästi. Ka alt J. Siimon mõjus siduvalt oma meeleolukate ettekannetega; vokaalselt ta seekord polnud just parimas vormis. Saated P. Indra sooritas hästi. Sisukas kava oli suuremas enamikus pühendatud A. Kapi teostele.

Surnutepühäl oli Kaarli kirikus korraldatud kontsert päevakohase sisuga. Suurema arvu programmi numbreist moodustasid

estli heliloojate teosed ja nendest enamikus oli tegev Kaarli kiriku koor A. Karindi juhatusel. Nimetatud koosseis on süvendatud töö tagajärjel meil vastaval alal kujunenud üheks tähelepanavamaks. Seegi kord ta täitis oma ülesande õige hääde vokaalsete ja sisuliste tulemustega. Muist palasid kanti ette oreliisaatega J. Jürgensonilt, kusjuures üldine läbiviimine arenes vastastikku sobiva kooskõlaga. Mõne soololauluga astus üles sopran P. Virgas, esinedes keskmise kordaminekuga. Saated sooritas A. Karindi, kes kunstipärasest käsitlusest esitas veel kaks iseseisvat orelinumbrit. Eesti autoritest R. Tobias'e ja K. Tärnu kõrval oli kaaluvalt kohal A. Karindi rea töödega.

Eesti Akadeemiline Helikunstnike Selts korraldas Estonia Sinises Saalis kammermuusika kontserdi A. Kapi teostest tema juubeliettekannete sarjas. Päänumbriks oli keelpillikvintett, mille sooritasid R. Palm — I viiul, A. Saat — II viiul, A. Udrik — I viiula, R. Merkulov — II viiula ja A. Karjus — cello. Kuigi harjutusi oli saadud teha võrdlemisi vähe, viidi teos siiski läbi üsna nauditavalt. Kvintett on kirjutatud mõjuvalt; pisut ületäidetuna mõjub esimene osa. Sama maksab ka viiulisonaadi kohta, mis midu noorpõlve toote kohta ilmutab küllalt kultuuri ja sisukust. Ettekanne R. Palm ja O. Rootsi täitsid elavusega. Väga hää osa kavas moodustasid soololaulud O. Lund'i ning O. Rootsi ilmekas esituses.

A. Kapi heliteoste oli pühendatud ka suur osa P. Indra poolt Püha-Vaimu kirikus korraldatud kontserdist. Sellel esitati viis koraali eelmängu, millised helendid kuuluvad kõrgele tasemele meie orelliteratuuris. Ettekanne oli läbiviimisel väga mõjuvalt arendatud. Samuti stiilselt ja tehnilise kujukusega mängituks osutusid programmi paigutatud Bach'i helitööd.

Suureks kunstiliseks sündmuseks võib nimetada ungari viiulikunstniku Joseph Sziget'i kontserti. Ta on üks tänapäeva väljapaistvamaid jõude esirindeliste hulgas vastaval alal. Tema tehnikka väärrib imetlust, kusjuures tõlgitsuslik külg püsib tüsedalt kaaluv kohal. Eeskava oli antud mitmekesine ning samuti uudsemat toodangut sisaldav. Ka paljukuuldud palad omandasid tema käsitluses värskendatud ilme.

Samuti esmakordselt külastas meid čehhi klaverikunstnik Ruda Firkušny. Temagi hiilgas tehnikaga, mida valitses suure virtuosina. Ta omas hää võime mänguks viisemas varjundis ja suutis arendada teisipidi õige tugevat kõlalist kandvust, kuid keskmis-

ne dünaamiline aste leidis vähe rakendamist. See asjaolu mõjus pisut ühekülgseks ja viis tihti efektideni, mis jäid kunstiliselt viljatuks. Kunstnik lubas omale vabadust mängida vahel rohkem tehnikaga kui tunnetega. Aga siiski mõningate teoste interpretatsioon jättis hää mulje. Eeskava suuremalt jaolt koosnes vähem mängitud teostest ja meile üsna uudsetest paladest — sisukas valimikus.

Oma kolmanda võõrusetenduse Tatjana Menotti andis Gilda osaga oop. „Rigoletto“. Seda kuju võib tema juures nimetada ka kõige paremaks. Belcantoga ta saavutas häid tulemusi, kuid samuti koloratuurne osa leidis hinnatavat arendamist, kuigi viimane ala võib jätkuvalt veel küllalt kujuneda. Üldiselt T. Menotti siin kindlustas omale tugeva poolehoiu.

Ooperis „Tütarlaps Läänest“ kuulsime viimaks ka E. Karrisood. Ta täitis küllalt mõjuvalt esmajärgulise tingimuse — pakuda laulu. Paiguti siiski tuleks stiililisi võtteid korrigeerida. Kujult ta sobis ossa hästi ja arendas mängu sobivalt.

Tütarlaste komertsgümnaasiumi saalis kontserteerisid sopran H. Oert-Sallun ja metsosopran M. Lang, esinedes üksikpaladega ning duettides. H. Oert-Sallun esines sümpaatselt nii vokaalkunstilise küljega kui tõlgitusliku täitmisega. M. Lang andis laulmisel sisu, ent hääleliselt ta tundub vähepoolelt treenivat, mis takistab kõigi detailide valitsemist. Klaveril saatis E. Aveson kindlusega.

Vene kultuurpäeva kavas pakuti rohkesti ka muusikat nii lavateoste kui kontsertpalade näol. Esinesid segakoor I. Stepanovi juhatusel, pianistidena Prohorov ja D. Stackelberg, lauljatena A. Aleksandrovič, N. Krasnokutski jt.

Läti Vabariigi aastapäeva kaunistasid muusikaliste ettekannetega „Raudami“ segakoor K. Leinuse juhatusel ning läti kunstnikud — E. Puknas-Travina (laul) ja V. Ruševics (viul); saated sooritas klaveril T. Koch, oreil P. Indra. Kava enamikus koosnes läti autorite teostest sisukas valimikus.

Ed. Visnapuu.

Tartu.

Oktoobri lõpul andis Tartus Saksa teatris ainsa kontserdi flötist Lambros Callimachos. Ta pole mitte ainult suur virtuoos omal alal, vaid temas peitub enne kõike suur ja kõrgekultuuriline kunstnik. Üksikute muusikaliste mõtete arendamine ja nende kujundamine tervikuks koos dünaamilise varjundlikkusega — kõik see anti peensuseni väljatöötatult, rääkimata tehnilisest täiuslikkusest, mis nagu enesestmõistetavana tundus. Ka kava oli maitsekalt koostatud. Esi-

meses osas esitati Bach'i e-moll ja Haydn'i G-duur sonaaidid ja Milhaud' sonatiin, millest eriti haarav oli viimane. Kava teises osas esitati hulk lühikeste kestusega teoseid, milledest meeldivama mulje jätsid Debussy, Ravel'i ja Paul Dukas' meeleolukad ja flöödile väga sobivad palad, ehkki ümbertöötused. Lõpunumbrina ettekantud Doppler'i „Fantasia Pastoral Hongroise“ kontsertant ilmutas erakordset virtuositeeti. Klaveril saatis P. P. Lüdigi.

Saksa teatris andis veel kontserdi Leo Griivski vokaalkvartett, jättes viimistletud ja kunstiküpse mulje. Kvartett eesotsas andeka juhi L. Griivski'ga omab ehsat slaavipärase temperamenti, millele vastavalt oli koostatud ka kava, kus kõige muu seas figureerisid vene tuntumate komponistide, nagu Mussorgski, Borodin'i, Ljadov'i j. t. nimed. Häälematerjalilt koosseis vahest kõige ühtlasem pole, kuid põhjalikult väljatöötatud ettekande tõttu häirivalt see ei mõjunud. Eriti sümpaatse mulje jättis bass. Kooslaul oli eeskujulik. Südamlik ja kunstimaitsekas ettekanne leidis võrdlemisi arvuka kuulajaskonna poolt Tartus seninägematult vaimustatud vastuvõtu.

2. nov. toimus „Vanemuise“ kontsertsaali avakontsert, kus esines „Vanemuise“ orkester teenelise dirigendi J. Simmi juhatusel, Vanemuise Muusika Osakonna segakoor R. Riitsingu juhatusel ja solistidest E. Maasik, E. Turgan, O. Rootis ja E. Karrisoo. „Vanemuise“ ümberehitatud saal kõlajõult on palju võitnud, kahjuks kajab liiga, mille tõttu ettekannete jälgimine on raskendatud.

Kahel klaveril korraldasid „Vanemuises“ iseseisva kontserdi Tartu noored kunstnikud Tatjana Jakobson ja Leida Kurko. Mõlemad kunstnikud omavad korrekset tehnikat ja arenenud muusikalist maitset. Esinemises oli rutiini ning intelligentsust. Ulatuslik kava oli hoolsalt ettevalmistatud ning esitati hää koosmängulise viimistlusega pääst. Kava esimeses osas esitati Brahms'i „Variatsioonid Haydn'i teemale“ ja Rahmaninov'i „Fantaasia“, teises osas kuulsine Palmgren'i „Maskeraadi“ ja Liszt'i „Pateetilise kontserdi“ e-moll. Kava oleks võinud olla enam vaheldusrikkam. Publikut oli rohkesti.

Akadeemilise Anglo-Eesti Ühingu korraldusel leidis aset ülikooli aual eesti ja inglise muusika-õhtu, kus esinesid Tartu tuntumad solistid: E. Maasik, R. Jõks, L. Milk ja B. Goldmann. Teatavasti on see juba teine kontsert Tartus, kus Anglo-Eesti Ühing püüab tutvustada tartlastele inglise muusikat. Inglise muusikast on meil vähe ettekujutust, seepärast oleks soovivat, et sellised kontserdid kava koostamise seisukohalt oleksid korraldatud väga kvaliteet-

selt. Oleks tõesti huvitav kuulda kord inglise muusikat oma tõelises väärtuses.

Koloratuursopraan Ada Juurup andis kontserdi „Vanemuise“ kontsertsaalis. Et olla koloratuursopraan, peab omama väga mitmekülseid looduslikke eeldusi. Peab omama lüürilist põhitooni, erakordselt hääd hääleaparatuuri ning enesestki mõista väga peent muusikalist kuulmist ja peenemaitseiselt hingestatud ettekannet. Ada Juurupil üht kui teist teatava piirini on, kuid koloratuursopraani mõiste tema esinemistel täiel määral ei ilmne. Mõned koloratuur-tehnilised võtted olid kohati päris rahuldavad, kuid üldjoontes ei saanud leppida. Peab nentima tagasihoidlikkust ja intelligentsust, mis on kahtlemata vouruseks, kuid selle all ei tohiks kannatada dünaamiline külg. Kavas oli esitatud Mozart'i, Schubert'i, Brahms'i, Rossini ja paljude teiste kõrval ka eesti komponistide Aaviku ja Saare teoseid. Publikut oli keskmiselt. Klaveril saatis P. P. Lüdigi.

I. Eesti muusikakooli asutaja August Nieländer'i 50. aasta sünnipäeva puhul toimus kontsert „Vanemuises“, kus esinesid suurend. puhkpilliorkester juubilaril juhtimisel ning solistid R. Jõks, G. Milk-Barrot, L. Milk ja dr. K. Brückner. Nieländer dirigendina sooritas oma ülesande ladusalt. Orkestri poolt esitati E. Tamme avamäng „Kalev ja Linda“, katkeid Čaikovski „Luikede järvest“, Lacomé'i hispaania süit „La feria“ j. m. Solistidest eriti meeldiva mulje jättis R. Jõks, kelle pehmetämbriline hääli ja sümpaatne ettekanne, vaatamata saali liigsele kõlavusele, pääsis mõjule. Meeldiv oli ka L. Milkilt esitatud Liszt'i „Tarantella“.

12. nov. andis „Vanemuises“ oma järjekordse kontserdi Vanemuise Muusika Osakonna segakoor. Kavas esitati eesti heliloojate laule. Ettekandest jäi mulje, et on tehtud hoolsalt tööd, mille tulemuseks oli mitmete laulude kordamine. R. Ritsing tunneb koorijuhatamist, nii kõlalisel viimistlusel kui ka rütmilisel küljest. Ka ettekande kunstiline külg osaliselt oli hääl. Kohati tahtnuks siiski enam terviklikkust ja ümaramat fraseerimist. Solistina esines L. Milki saatel sopraan Oly Tallmeister. *Ed. Oja.*

Valga.

23. oktoobril s. a. korraldas Valga Ühisgümnaasium ja Keskkooli Vanemate Komitee sama kooli saalis traditsioonilise muusikakunsti õhtu kehvemate õpilaste toetamiseks. Kava täitsid helikunstnikud T. Kuusna (čello) — Tartu muusikakooli õppejõud, sopran J. Vornik Tartust ja viuldaja R. Peenemaa (Valga muusikakooli juhataja). Klaveril saatisid B. Peenemaa (Valga muusikak. klaveriõpetaja), H. Valdmaa

(laulu- ja muusikaõpetaja keskkoolis ja Valga muusikakoolis) ja noor pianist Heljo Sepp. Kava suuremaist numbrest oleks märkida Haydn'i D-duur čellokontsert ja Mendelssohn'i e-moll viulikontsert. Vähe- maist viiulipaladest esitas R. Peenemaa Vieuxtemps' „Kahetsused“ ja Rossini-Paganini variatsioonid. Sopran J. Vornik laulis kaks Puccini aariat ja kaks eesti autorite — E. Oja ja T. Vettiku — laulu. Ettekanded võeti rohkearvuliselt publikut suure poolehoiuga vastu ja kõik kunstnikud andsid rea lisapalu. Oli kõigiti ilus ja kordaläinud muusikaõhtu.

13. novembril s. a. korraldas läti algkool gümnaasiumi saalis läti helikunstnike õhtu. Tegevad olid Riia ringhäälingu solist F. Viksne (sopran), naispianist E. Krumina ja Riia rahvusooperi kontsertmeister K. Vesten. Kavas oli ka eesti autorite (Aavik, Lemba j. t.) tööd. Esinejad pakkusid hääd kunsti — eriti lauljatar ja viuldaja — ning rohkearvuline kuulajaskond, kelle hulgas palju lätlasi (noorsugu Läti Valgast) võttis kunstnike esinemise soojalt vastu. Anti lisapalu.

Valga muusikakool jätkab oma tööd ka käesoleval kooliaastal, ajades majanduslikult läbi pea täiesti omal jõul. Väikese toetuse annab Valga linnavalitsus. Õppejõudude koosseis on enamikus endine — juhataja ja viiuliõpetaja R. Peenemaa, klaveriõpetajad — B. Peenemaa ja E. Kuusk, teoreetil. ainete õpet. H. Valdmaa. Uus on ainult lauluõpetaja — H. Kikerpill — Tartust. Õpilaste arv püsib ka endisel tasemel — 45 ümber.

Valga kooridest töötavad sel hooajal edasi Meestelaulu Selti meeskoor ja Kunsti Selti segakoor. Esimest juhhib end. kooriliige, metsavalitsuse ametnik V. Roi, asudes läinud aastal sellele kohale. Üldse on meeskooris 5. aasta kestel vaheldunud neli juhti. Segakoor tegutses endise juhiga alates 1925. aastast. Mõlemal kooril on raskusi püsiva ja küllaldase koosseisu soetamisega, segakooril eriti mees- häälte rühmadega. Kooride tegevuskavas on 1—2 kontserdi ettevalmistamine ja andmine hooaja kestel. Eelseisvast üldlauupeost katvatevad mõlemad koorid osa võtta. Meeskoor tähistas oma 5. tegevusaastat 7. novembril s. a. vastava aktuse korraldamisega 1. algkooli saalis, kus anti lühike ülevaade koori asutamisest ja tegevusest, kanti ette mõned laulud ja üteldi rida tervitusi. Tervitajate hulgas oli ka üks koori asutajaid, esimene esimees ja auliige dir. V. Neggo Tartust. Aktusele järgnes koosviibimine kooriliikmeile ja kutsutud külalistele „Säde“ väikeses saalis, kus koor esines rea lauludega.

K.

Viljandi.

Tänavune kontserthooaeg on senini Viljandis olnud haruldaset elav. Kas põhjustab seda uus kontsertsaal („Koidu“ saali ümberehitus), või leidub siin mõni muu põhjus, seda on raske ütelda. Eriti rohkesti on kontserteerimiseks sooviavaldusi tulnud väljastpoolt Viljandit, kuid aja- ja ruumipuudusel pole kõiki suudetud rahuldada, mistõttu osa kontserdi tähtpäevi on juba hooaja teisel poolel kindlaks määratud.

24. okt. esines iseseisva kontserdiga „Koidu“ saalis viiulikunstnik Evald Turgan Tartust. Klaveril saatis Olav Roots Kvaliteedilt on olnud see kontsert sel hooajal Viljandis parimaid. Turgani esinemise juures tema kaugele arendatud mõlema käe tehnika on vaid abinõuks ettekannete kunstilise sügavuse esile toomiseks. Igas ettekandes pani end suurel määral maksma kunstniku isik, mis ilmnis stiilipuhats interpretsioonis. Kapitaalsemad palad eeskavas olid Vitali „Chaconne“, Mendelsohni e-moll viiulikontsert ja E. Kapi d-moll viiulisonaat. Omaette kunstiliseks elamuseks oli O. Rootsi saade, kes pisemagi imitatsiooni saatehääles tõstis reljeefselt esile, rääkimata vahemängudest ja teemade läbiviimisest akompanimendis.

6. nov. Viljandi Vene Kirjandusliku Ringi korraldusel esines „Koidu“ saalis K. Verežnikovi juhatusel suur-vene keelpillide orkester Narvast. Kontserdi kava koosnes kolmest osast: esimeses osas esitati eesti, rumeenia, ungari ja ukraina rahvaviise, teises osas klassikuid ja kolmas osa oli pühendatud vene rahvalauludele. Orkestrantide umbes 30-liikmeline pere koosnes päämiselt noortest poistest, kes küllaldase distsipliiniga jälgisid oma juhatajat ja vene rahvuslikel mänguriistadel suutsid pakkuda väärilist ettekannet.

7. nov. Viljandi Maanaiste Selts korraldas „Koidus“ kontsertballi, kus kontsertosas

esinesid Viljandist pärinevad konservatooriumi õpilased metsosopran M. Pruul-veinmann ja E. Kalam viiulil, ning kohalik laulja bariton J. Kumana. Klaveril saatis E. Ulman.

13. nov. politseinike kontsertballi kontsertosa solistid olid kõik Tallinnast. Esinesid R. Kolmpere (tenor), J. Piller (bariton), O. Liblik (kontrabass ja saksafon) ja J. Millistver (klaver).

14. nov. Tartu Helikunsti Seltsi segakoor kandis Jaani kirikus ette Händeli oratooriumi „Messias“ ning õhtul „Koidu“ saalis korraldas solistide ja koori kontserdi.

Oratooriumi ettekannet võib kõigiti korraldada lugeda. Koori üksikud häälerühmad olid suutelised läbi viima kontrapunkteerivat liikumist. Instrumentaalosala täitis keelpillide orkester ja orel. Juhatas V. Kliimand. Solistideks olid J. Vornik (sopr.), A. Tamm (tenor) ja K. Viitol (bariton). Solistid suutsid pakkuda stiilset ettekannet, kuid ka hääletehniliselt ja kõlalisel seisid nad oma ülesande kõrgusel.

Õhtusel kontserdil esinesid samad solistid, kes kirikuski, neile lisaks veel viiulisoolodega V. Kangro. Teise osa kontserdist täitis M. Härma laululugu „Kalev ja Linda“, mis kirjutatud sega-, mees- ja naiskoorile soprani ja baritoni soologa. Mees- ja naiskoori osa laulsid segakoori vastavad häälerühmad, soleerisid J. Vornik ja K. Viitol, juhatas V. Kliimand. Koor oma kõlaliste võimete, kui ka ettekande poolest ei ulatunud üle keskpärasuse — Tartu nimekalt laulukoorilt võis oodata rohkem. Viimaseid osi juhatas lugupeetav helilooja M. Härma isiklikult, kes ettekannete tsükli lõpetas hoogsalt tuntud lõpukooriga „Veel kaitse, kange Kalev“... Lisapalaks laulis koor M. Härma säetud „Tuljaku“. Helilooja M. Härma sai väikestelt tütarlastelt lilli ja Viljandi naisorganisatsioonelt loorberipärja.

P. V.

Kutsemuusikute elu

Meie suvemuusika.

Meie suvemuusika on viimasel ajal rikkastunud ühe uue omapärase valulaptega. Oieti küll mitte päris uuega, kuid senini ei olnud see valulaps meile nii eriti silma torganud. Nüüd aga viimaseil aastail, kus meie suvitusele raamistik on suurejoonelisemaks muutunud, kus isegi riik juba aktiivselt sekka lööb ning kus meie paljudes asjades võime märgata edu, paistab ta seda rohkem välja.

See on meie suvituskohtade ja kuurortide muusika, mille eest hoolditsevad suveorkestrid. Kõnelemata suurtest edusammudest meil turismis ning üldse suvitusel, leiame siin aga liikumist, mida küll ainult vähjakäiguga võrrelda võib. Meie suurimad kuurordid on muutunud kohtadeks, kuhu voolab iga aasta sisse tuhandeid välissuvitajaid ja turiste, rääkimata meie enda rahvarändamistest. Meie kuurordid on muutunud isegi välissuvitajate arvustuse järgi vägagi euroopali-

kuks, võides nii mitmetele õige kuulsate nimedega kuurortidele tublisti silmi ette anda.

Muusikaline külg aga tihti jätab rohkesti soovida ja lubab teha põhjendatud etteheiteid. Nii see aga edasi kesta küll ei või. Kas tõesti siis meil ei leidu nõutaval arvil muusikuid, orkestrijuhte või asjatundlikku publikut? Usun, et neid kõiki leidub, vähemalt peaks leiduma.

Kibedusega peame aga märkima, et meie suurimates suvituskohtades viimasel ajal eriti „moodi“ on läinud, üksikute tippmeeste palkamine, kes saavad võrdlemisi korralikku tasu, ülejäänud, s. t. suurema osa orkestrist moodustavad aga kas praktikandid või vähemalt madala nivooga mängijad. Kui nüüd küsime, kes selles on süüdi, siis otsekohe siin kellelegi hakata vihjama oleks raske ja võib olla ka väär. Süüdi on kõigepäält meie senine suveorkestrite palkamise viis.

Meil on saanud kombeks, et suveorkestreid kauplesid ja koostasid nende juhid, makstes ühtlasi ka ise muusikutele palka. See olukord tõi aga huvitavaid tagajärgi. Tuli tihti ette, et mõnikord paljud sugugi mitte nii küpsed isikud omale ainult seetõttu suveorkestri juhtimise said, et odavamate pakkumistega tüsedamate muusikameeste eest „sesooni“ endale hankisid. Mis aga sääljuures veel kõige halvem, oli asjaolu, et orkestri väikseid kulusid võimaldati muidugi ainult muusikute arvel. Endale võeti ikkagi päris korralik tasu. Palgati mõned tüsedamad mängijad nimede ja eestvedamise pärast enam-vähem sobiva palga eest, teised kohad täideti aga lepingus ettenähtud arvu kättesaamiseks odavalt ja nõrgalt.

Et sellejuures kunstiküpselt ja kõrgeväärtuslikult ettekandest rääkidagi ei või on endast mõistetav. Kes selle all aga kõige rohkem kannatasid puht materjaalselt, olid loomulikult kutsemuusikud. Nagu teada on meil Eestis tegutsevaid instrumentaliste-helikunstnikke palju rohkem, kui seda igasse

suuremasse suveorkestrisse paari-kolme mehe näol mahub. Seetõttu peab suurem osa jääma aga teenistuseta ning vaatama kõrvalt, kuidas praktikandid äärmiselt madalate palkade juures rahvale muusikat „teevad“, või neil tuleb omale väljastpool Eesti piire teenistust otsida, mis aga viimasel ajal ka eriti kitsendatud.

Nagu nüüd aga kuuldu, hakkavad siiski ammuigatsetud värskemad tuuled puhuma. Eestis tegutsevad helikunstnikud-instrumentalistid, kes kõik on organiseerunud E. Kutsemuusikute Ühingu ümber, ei taha ega saa enam leppida äritsemisega nendele kuuluva tasu arvel, mispuhul EKÜ juhatuses ongi juba võetud seisukoht ning kavatakse varsti päevavalgele tulla laiemaulatusliku aktsiooniga.

EKÜ juhatus nõuab, et orkestrantide tasu oleks juba ette kindlaks määratud, mitte aga rippuv orkestrijuhist, kes seda oma huvides maha pakkuda võib. Vähempakkumisi tohiksid juhid, kui nad seda tahavad, edaspidi toime panna ainult oma palga arvel. Loomulikult jääksid aga juhtidele sääljuures vabad käed, keda EKÜ liikmeskonnast kohale kutsuda. Seetõttu kaoks ära juhtide vähempakkumise võistlus orkestrantide kulu, kaoksid ka praktikandid, nõrgemad juhid ning kindlasti nurinadki meie kuurortide suvemuusika üle. Lisakulusid supelasutistele kuigi palju sellega ei tekiks.

Üks on aga kindel, et meie praegune olukord kuurortide elus, mis hämmastav, kindlasti teise suuna võtaks ning meie varsti oma suveorkestritega julgelt võiksimis turismi ja suvituselu arenguga kaasa sammuda. Meie suvitus- ja turismipropagandale kulutatakse summe nii riiklikult kui eraviisil, püütakse paremuse poole ning jõutaksegi sinna. Aeg oleks ka ammu, et kaoks suvitajail meie mugavaist ja kosutust pakkuvast kuurortidest iga-aastased pinnad silmist — suvemuusika näol.

M. K.

Meeskooide elu

Tallinna Linnateenijate Meeskoori 7. aastapäev.

Tallinna Linnateenijate Meeskoor pühitsetes 15. novembril oma tegevuse 7. aastapäeva piduliku aktusega Talinna Raekoja vanas ajaloolises saalis.

Aktuse, millest võttis osa ka Tallinna linnapää kindral J. Soots, ning kõrgemaid linnaametnikke, linnanõunikega eesotsas, avas koori esimees R. Roots, kelle ettepanekul mälestati püstitõusmisega surma läbi lahkunud lauluvendi. Ühtlasi teatas koori

esimees, et koori juhatus on otsustanud valida linnapää kindral J. Sootsi Tallinna Linnateenijate Meeskoori auliikmeks, andes üle ühtlasi auliikme tunnusmärgid. Linnapää kindral J. Soots oma tänuõnas kriipsutas alla vaimlise kultuuritöö tarvidust, ning eriti laulu vajadust ja mõju, ühtlasi õnnitledes juubilarit ning avaldades soovi, et Tall. Linnateenijate Meeskoor ei loobuks ialgi omale säetud eesmärkidest, vaid rühiks kindlalt edasi oma sihi poole.

Lauluvennalikke tervitusi töid „Eesti Laulumeeste“ ja Tall. Postiteenijate Segaa-

koori esindaja, telegraafiteel tervitas Tall. Meeslaulu Selts.

Pääle mag. J. Kentsi aktusekõnet järgnes huvitava osana uute lauljate lauluvendadeks tunnustamine koori vanu Tallinna värve kandva lipu all, mis toimus erilise tseremooniaga.

Uued lauljad, arvult 12, rivistununa koori ette koori lipu alla, ehti koori esimehe poolt ükshaaval koori märgiga, mille juures igale üksikule koori esimees õnne soovis, sõnades: „Tervitan, lauluvend!“ Koor omalt poolt tervitas uusi liikmeid M. Härma „Meeste lauluga“. Uute liikmete nimel tänas dr. Rootsi koori esimeest ja koori, andes ühtlasi töotuse, et need uued 12 liiget oma täiel püüdmissel ja jõul koori kodukorras kinni peavad ning tulevikus terve oma jõu koori häaks käekäiguks ja eduks pühendavad.

Meeleolurikas ning pidulik aktus lõppes ühise hümniga. Tallinna Linnateenijate Meeskoor on 7. eluaasta jooksul teinud suuri edusamme, eriti viimasel ajal oma juhi A. Karindi taktikepi all. Kooril on väga raskeis tingimuses tulnud esineda üle 100 tähtsama korra, kõnelemata vähemast aktiivist, kuna koori harjutusvõimalused osa lauljate õhtuse teenistuse tõttu väga piiratud. Seda suurem aga on au ja lugupidamine säävutatud tagajärgede eest.

Võru Meestelaulu Selts 10-aastane.

30. oktoobril pühitses Võru Meestelaulu Selts oma tegevuse 10. a. juubelit, mis algas Võru ühisgümnaasiumi ruumes piduliku aktusega, kus seltsile anti üle uus lipp Võru seltskondlike organisatsioonide poolt.

Aktusele, kuhu oli ilmunud päale kohalike seltskonnategelaste ja laulusõprade veel külalisi sõpruseltsidest üle maa, valitses pidulik meeleolu. Aktuse avas seltsi esimees V. Kuus lühikese kõnega. Pärast riigihümni toodi saali uus Meestelaulu Seltsi lipp, mille andis seltsile üle soojade sõnadega Võru linnapä F. Suit.

Seltsile tema jõudmise puhul esimese tähtsama verstapostini toodi rohkesti tervitusi, suuliselt ja kirjalikult. Nii tervitasid maavalitsuse esimees, Võru malevapäälk ja palju teisi kohalikke tegelasi. Lauluvendadesi töid tervitusi Tallinna, Tartu, Valga ja Akadeemilise Meeskoori esindajad, kes ühtlasi andsid pidulikult üle naelad lipuvardeks loomiseks, samuti hulk teisi. Erilise austuse osaliseks said värsked äsjavalitud auliikmed, kelledest oli kohal helilooja E. Tamm.

Aktusele järgnes kontsert. Avas Võru sümfooniaorkester E. Tamme juhatusel, mille järele juubilaar esinedes K. Pütsepa juhatusel kuulajad vaimustusse viis. Eriju võimas

ja mõjurikas oli Mendelssohn'i „Pidulaul kunstnikele“ koos orkestriga, mis jättis vägeva mulje.

Pühapäeval korraldati ohvitseride kasiinos pidulik lõunasöök seltsi liikmetele ja kutsutud külalistele.

Võru Meestelaulu Selts on kümne aasta jooksul väikesest meeslaulu armastajate ringist arenenud välja üheks eskujulikumaks ja kõrge distsipliiniga organisatsiooniks, milles kahtlemata on suured teened Võru laulumeeeste armastatud ja austatud kauaegsel koorijuhil K. Pütsepal.

Võru Meeslaulu Selts on 10-aastase tegevuse jooksul andnud 38 iseseisvat kontserti, päle selle esinemised laulupidudel, juubelitel ja igasugustel aktustel.

On õpitud üldse 128 ilmalikku ja 24 vaimulikku laulu, päle selle 3 suuremat helitööd orkestriga.

Harjutusi on korraldatud üldse 546, mille juures harjutustest osavõtt on väga kõrgeprotsendiline.

Praegu on seltsi koosseisus 60 tegevliiget, 6 auliiget ja 19 toetajat liiget. Juubeli puhul valiti seltsi uuteks auliikmeteks Tall. Meestelaulu Seltsi esimees J. Reintalu ja helilooja Ed. Tamm.

Koos kooriga pühitsesid oma 10-aastast juubelit kooris ka 20 liiget, kellele sellel puhul anneti vanuse- ja teenetemärke.

Võru Meestelaulu Selts on kogu aeg kaasa lõõnud kõigile Võru seltskondlikele ettevõtetele ja isamaalistele üritustele, mida nüüd seltskond oma suure lugupidamise tunnuseks tähistas uue lipu annetamisega.

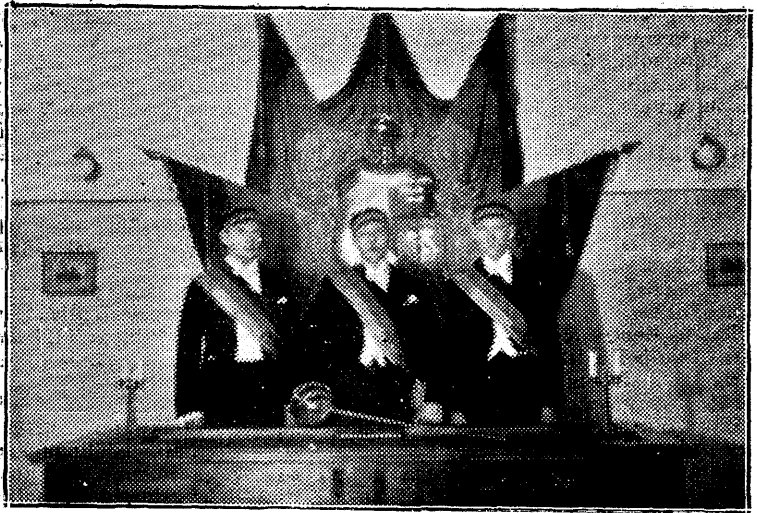
Loodame omalt poolt, et Võru Meestelaulu Seltsi ootavad eest kunstiliselt veel suuremad võidud kui senini, kuna lauljate kohta eriti maksev on lause: „Esimesed kümme aastat on ikka raskeid.“

Prof. Galia auhinna võitis helilooja T. Vettik.

Eestis Cehhoslovakkia esindajana tegutsenud prof. Galia poolt anti Tallinna Meestelaulu Seltsile edasi auhinnasumma ja hõbedane portsigaar parima meeskoorilaulu autorile välja andmiseks. T. Meestelaulu Seltsi poolt korraldatud vastaval võistlusel sai auhinna helilooja T. Vettiku loodud laul „Nokturn“. Tähenadatud laul ilmub lähemal ajal Lauljate Liidu kirjastusel.

„Hää muusika pole midagi muud, kui meie meeelligutus... Kui armastatakse muusikat juba pikemat aega, siis annab see võlv kunst, muusika, — kui ta on täiuslik — meie fantaasiale üha veelavamaid kujutlusi tollest kirest, mis meid parajasti valdab.“ (Rossini.)

Muusikaüliõpilaste Selts 10-aastane

5. novembril s. a. Muusikaüliõpilaste Selts vaatas tagasi kümneaastasele tegevusele. 1927. aastal rühm Tallinna Konservatooriumi üliõpilasi, mõistes organiseerumise tähtsust, asutasid Akadeemilise Noormuusikute Seltsi, millest hiljem, konservatooriumi riigistamise järele võrsus Muusikaüliõpilaste Selts. Organisatsiooni on koondunud arvukas pere helikunsti üliõpilasi kodu- ja välismaa kõrgemaist muusikaõppeasutust, ning seltsi vilistlaskonda kuuluvad Eesti aktiivsemaid ja nimekamaid tegelasi helikunsti alal. Seltsil on koondis ka Budapestis. Muusikaüliõpilaste Seltsi välistunnuseks on vär-

vid — must, violet, roheline. Nagu lausub lipukiri: „Aus, ustav, mehine — töotan olla Eestile“, juhib seltsi tugev rahvuslik väim. Vilistlaskogu juhatusse kuuluvad prof. R. Kull — esimees, kapt. H. Luhari ja A. Heintare — liikmed. Aastapäeva pühitsemise kavas oli reedel, 5. nov. kell 4 p. l. pärja asetamine lahkunud vil! prof. Jaan Tamme hauale ja kell 9 õhtul pidulik koosolek. Laupäeval, 6. nov. oli koosviibimine kutsitud külalistega.

Pildil praegune juhatus: esimees — ksv! O. Raukas, varahoidja — ksv! M. Leevaid ja kirjatoimetaja — ksv! E. Järjen.

XI üldlaulupeo teateid

XI üldlaulupeo eelproovid on alanud. Üldiselt on osavõtt senistest eelproovidest olnud võrdlemisi elav, ka on laulud üldiselt rahuldavalt õpitud. Siiski aga üksikutes eelproovipunktides on puudujate protsent võrdlemisi kõrge olnud. On mitmeid koore ette teatamata eelproovile tulemata jäänud, samuti ka üksikuid lauljaid. Nende kooride suhtes võetakse kindel seisukoht õige peatselt. Ainukese võimalusena sellistel kooridel üldlaulupeost osa võtta on see, kui nad üle lähevad mõnda teise ringkonda, milliste eelproovid veel ees seisavad, ning neil proovidel näivad, et neil laulud on käes.

Neil päevil läks kõigile kooridele ringkiri, milles Lauljate Liidu juhatus veel kord juhtis tähelepanu sellele, et eelproovidest puudumine ei saa lubatav olla. Samuti juhtis tähelepanu sellele, et kooridel laulude tehnilise oskuse jätab siiski veel soovida. Eriti tuleb märkida, et paljud koorijuhid ei ole neid nõudeid läbi viinud, mis üldjuhul oma analüüsides üles säadsid. Eelproovide arv on võrdlemisi väike ja nende aeg piiratud. Kui üldjuht või instruktor eelproovid peab ratskama üksikute tehniliste vigade väljavõtmisele või nende nõuete läbiviimisele, mis juba vastavas brošüüris koorijuh-

tidele teatavaks tehtud, siis muutuvad eelproovid nii lauljaile kui juhtidele väga koormavaks ning ettekande ühtlustamisele ja viimistlemisele ei saa jääda enam aega.

Neil päevil valmis Lauljate Liidu juhatusel XI. üldlaulupeo pidustuste ja proovide üldine kava.

Lauljate-mängijad tahetakse tuua Tallinna kesknädala, 22. juuni hommikuks, mil toimuvad esimesed pääproovid kõigile kooriliikidele. Teine pääproov toimuks sama päeva päälelõunal, õhtul aga avaneks lauljail-mängijail võimalus külastada teatreid ja kontserte.

Võidupühal, 23. juunil hommikupoole pääproove ei peetaks. Lauljail oleks võimalik jälgida suurt kaitseliidu paraadi, millest kavatakse osa võtma tuua kuni 18.000 kaitseliitlast. Samuti toimub hommikupoole mitmeid kontserte kirikuis ja kontsertsaalides. Lauljad asuksid rongikäiku kell 13.30 ning see hakkaks liikuma Lauluväljale kell 14.00. On kavatsus korraldada ühist rongikäiku Kaitseliiduga. Kuidas seda läbi viia, see on veel esialgu lahtine. Laulupidu algaks kell 16.00 avatseremooniaga. Järgnevad segakooride, meeskooride ja naiskooride ettekanded. Siis esineksid külaliskoorid, milleid oodatakse 7 erimaalt. Siis laulaksid veel üldsegakoorid ning laulupeo esimene päev lõpeks ühislauludega kooride, orkestrite ja publiku poolt.

Võidupüha pidustuse õhtune osa on veel lahtine. On peetud mitmesuguseid läbirääkimisi, kuid nende tulemustest on praegu veel varajane rääkida.

Järgmisel päeval, Jaanipäeval, 24. juunil toimuksid hommikupoole pääproovid kõigile kooriliikidele, välja arvatud naiskoorid, kellel enam esinemist ei tuleks. Laulupidu algaks uuesti kell 16.00. Esimestena astuksid üles orkestrid, selle järele meeskoorid, ja siis Tallinna erikoorid, kes kannavad ette kolm või neli segakooriga laulu ja kantaadi orkestri kaasmängul. Lõpuks esineks uuesti üldsegakoor ning laulupidu lõpeks ühislauludega.

Jaanipäeva õhtul kavatakse korraldada Lauluväljal vabaõhuetendus, kuid milline teos ettekandele tuleb, see ei ole veel kindel, samuti ka mitte etenduse korraldaja.

Lauapäeval, 25. juunil esialgsete kavastuste järgi on ette nähtud mitmeid etendusi, muuseas ka rahvatantsude ja rahvakommete esitamisi. Õhtupoole leiaks aset „Estonia“ kontsertsaalis väliskooride erikontsert, mis võiks kujuneda teataval määral rahvastevaheliseks võistluslaulmiseks.

Paralleelselt laulupeoga on kavatud korraldada Soome-Ugri kultuuriloolist näitust, mispuhul tahetakse välja panna materjale Soome-Ugri rahvaist, milliseid seni

Lääne-Euroopas veel pole avalikult näha olnud. Vastavad läbirääkimised on pidamisel Vene saatkonnaga.

XI. üldlaulupeo suure organisatsiooni korraldamiseks tuleb luua mitmeid eri-toimkondi, kes teatavate küsimuste lahendamise oma päale võtavad. Lauljate Liidu juhatuses oli hiljuti koostamisel üldine toimkondade konstruktsioon. Selle järgi tuleks moodustamisele 7 toimkonda, milliseid asuksid juhtima Lauljate Liidu juhatuse liikmed. Toimkondadesse kutsutakse seltskonnategelasi mitmetest organisatsioonidest, kes sel puhul on vastava alaga kontaktis. Üksikud toimkonnad, nagu propaganda toimkond, alustab tegevust lähemal ajal.

Segakooride kavas lisalauludena olevad M. Härma „Tuljak“ ning „Kalev ja Linda“ anti trüki ja ilmuvad lähemal ajal eriväljaannetena. Nootide hind selgub lähemal ajal.

Puhkpilliorkestrite tarvis leidsid aset Riigi Ringhäälingu kaudu kahel pühapäeval, 7. ja 14. nov. s. a. instrueerimistunnid, millest esinesid Kaitseliidu Tallinna Maleva ja Kalevi Malevonna orkestrid ning selgitusi andsid prof. J. Vaks ja F. Tammar.

Kahjuks juhtus 7. nov. tehniline rike, nimelt katkestati linna elektrijaamast ootamatult voolu andmine, mistõttu instrueerimistundi saadi edasi anda vaid Tartu saatejaama kaudu.

XI. üldlaulupeoks on oodata suurel arvul Eestisse ka välis-eestlasi. Nii kuulub Ameerikast, et saält sõidetakse koguni kahel ookeaniaurikul. Ameerika koorid võtavad laulupeol ka üldkooride esinemisest osa. Koore juhatab kohapääl ja teeb ettevalmistusi hiljuti Ameerikasse siirdunud Cellokunstnik K. Lamp.

„Muusika on prantslasile rahvuslikuks asjaks, mis pälvib üldsuse huvi... Tol kunstil, mis sakslase tundevisi seisukohalt seisab ülimal kohal, on see mõju, et ta üksikisiku lahutab massist, teda otsekuu isoleerib, teda sunnib enda üle mõtiskelema, muutuma täitsa endasse pöördunuks. Aga kõige väärtuslikum prantsuse kunst saavutab just vastupidist. Ta kisub endaga kaasa isegi kõige isoleerituma inimese massitunnete valdkonda. Võib ütelda, et too kunst individualiseerib inimest, teine aga sotsialiseerib teda. Ja mõlemast pole üks teisest parem või halvem. Asi on lihtsalt nii...“

(L. Rubiner, aastal 1912.)

Muusikakiri Bostonist

Bostoni muusikaelu on suvel vaikne. Sümfooniaorkestri kontserdid maestro Kusseviitski juhatusel lõppesid juba kevadel varakult. Rahvakontserdid vähendatud koosseisuga, kergesisulise kavaga ja vähemtuntud dirigentidega kestsid küll veel juulikuu lõpuni. Pääle selle on nüüd Bostonis muusikaline puhkus, kuni algab jälle uus hooaeg oktoobris. Kahenädalased muusikapidustused Berkshieres, Bostoni sümfooniaorkestri korraldusel ei anna palju lisa kohapäälsele muusikaelule, sest need toimuvad ikkagi oma 150 miili eemal ja pole enam nii kättesaadavad bostonlastele.

Elu siin on ameeriklaste poolt pakutavatest muusikasündmustest vaene, selle eest aga näitasid kohalikud eestlased suurt püüet ja visadust omale verre kasvanud laulu harrastada. Kodumaal lähenev laulupidu on toonud ka omajagu elavust Ameerika eestlaste ridadesse. Minu siiatulekuga tekkis Bostoni Eesti Seltsil mõte korraldada esimene Ameerika eestlaste laulupäev, ühendatud kooridega Bostonis.

Olime teadlikud neist raskustest, mis see ettevõte enesega kaasa toob, sest lühike aeg ja pikk maa ei võimalda küllaldast ettevalmistust hääks esinemiseks. Lootsime siiski teatavat reklaami kodumaa laulupeole. Algasime celtöödega juba kevadel varakult. Pajundasime neli laulu eeloleva laulupeo kavast: K. Türrpu „Priiuse hommikul“, M. Härma „Lauliku lapseõli“, R. Pätsi „Pulmalaul“ ja „Hagfors'i „Imatrale“. Saatsime need kõikidele eesti laulukooridele õppimiseks ühes üleskutsega osa võtta Bostoni eestlaste suvepeost — laulupäevast 28. kuni 29. augustini s. a. Meie algatus leidis suurt poolehoidu ja nii teostuski ilusa Veimouthi järve kaldal, soomlaste kaunil peoplatsil esimene Ameerika eestlaste suvepidu-laulupäev ühendatud laulukooridega. Pidu õnnestus nii ainelisest küljest kui ka kunsti-

lises mõttes ootamata hästi, vaatamata siinsete kommunistide otse meeleehtlikule kihutustööle meie peo nurjaajamiseks, tembedades seda kõike, nagu ikka nende viis, fašistlikuks ettevõtteks. Mind isiklikult on sõimatud kogu aeg fašistlikuks K. Pätsi rahaliseks agendiks.

Kohalikud ajalehed märgivad meie esinemist väga hindavalt. Samuti on ka suureks hinnanguks meile tiseda, vana eestlase Dr. Peeter A. Speek'i sõnad Washingtonist, kes ütles muuseas: „Tänane laulupäev on Ameerika eestlaste suurpäev, see päev jääb ajalukku! See laulupidu siin võrdub Eesti ärkamisaja laulupidudele ja omab sama suure tähtsuse Ameerika eestlaste elus, nagu nad seda omasid kodumaal — ning suhteliselt oleme saavutanud veel enamgi.“

Muidugi meil polnud võimalik tervet kava täita, lühikese ettevalmistusaja tõttu ainult lauludega; ülejäänud osa täitsid solistid New-Yorgist, Bostonist, Baltimorest ja mujalt. Samuti esinesid ka New-Yorgi E. Hariduseltsi näite- ja rahvatantsu grupid oma ettekannetega. Terve kava õnnestus hästi ja võeti vastu suure soojusega; isegi kommunistid, keda oli ilmunud kaunis rohkesti peole, jagasid kiitust. Isiklikud ja kirjalikud tervitused ka Ameerikast näitasid ülemaalist osavõttu sellest laulupäevast, Kanaadastki oli tervitusi. Kahtlematult see laulupäev oli hääks reklaamiks eelolevale laulupeole kodumaale Ameerika eestlaste, osalt ka ameeriklaste seas.

Lõpuks esitan omalt poolt sooviavalduse Lauljate Liidule lubada osa võtta eelolevast laulupeost Ameerika eestlaste kooridel, muidugi ainult juhusel kui läheb korda organiseerida siit külastamist rohkemal arvul. See aitaks palju kaasa Välis-Eesti liikumisele siin Ameerikas.

Karl Lamp.

Mitmesugust

Prof. Artur Kapp Estonia Muusika Osakonna auliikmeks.

1. nov. pidas Estonia Muusika Osakond oma korralist koosolekut. Koosolekul kinnitati mõõdund hooaja tegevuse ja majanduslikud aruanded.

Koosõleku üksmeelse otsusega valiti juhatusettepanekul helilooja prof. Artur Kapp Estonia Muusika Osakonna auliikmeks. Prof. A. Kapi auks tema nimega tähistatud

käesoleva muusika-hooajal kavatseb EMO. ette kanda A. Kapi loomingu suurteose — oratoorium „Hiiobi“.

„Hiiobi“ ettekanne teostub arvatavasti kevadsemestril, kuna EMO praegu on rakendatud oma 25-a. tegevuse juubelikontserdi ettevalmistusse, milline peetakse 4. det. 1937. a.

EMO esindajaiks E. Lauljate Liidu volikokku valiti: prof. J. Aavik, V. Nerep, E. Ruber, T. Teder, A. Ainomäe ja M. Uuli.

Tartu Üliõpilaskoori aastapäev.

17. oktoobril tähistas Tartu Üliõpilaskoor oma 17-t aastapäeva piduliku aktusega Üliõpilasmajas.

Enne aktust pidas koori vilistlaskogu oma koosoleku, kus kinnitati eelmise tegevusaasta aruanded ning võeti vastu järgmise aasta tegevuskava ja eelarve. Ühtlasi valiti uus juhatus koosseisus: J. Kimmel (esimees), F. Wirkhaus, M. Treier, R. Voore, V. Voore.

Aastapäeva piduliku aktuse avas koori esimees A. Reiman. Tervitusi saabus terve rida, nii suuliselt Akadeemiliselt Meeskoorilt ja koori vilistlaskogult, kirjalikult rektor J. Kõpult, Estonia Muusika Osakonna segakoorigi ja hulk väljaspool Tartut asuvailt kooriliikmeilt.

Aktuse lõpul anti esimehe poolt üle uutele koori tegevliikmetele koorimärgid. Aktusele järgnes omavaheline koosviibimine.

Tartu Meeslaulu ja Naislaulu Seltside ühine ettekanne.

Neil päevil pidasid kahe suurema Tartu koori Mees- ja Naislaulu Seltside juhatused oma ühist koosolekut, millest võtsid osa ka mõlema seltsi koorijuhid Ed. Tubin ja E. Võrk. Harutusele tuli Kreegi „Requiem“ ühisele ettekandele võtmise küsimus. Üksmeelselt kiideti algatus häaks ning otsustati teos võtta ettevalmistusele juba nii pea kui võimalik. Ettekanne ise toimuks aga juba järgmisel aastal. Mõlemad koorid kokku moodustaks selleks umbes 150-liikmelise lauljate pere.

Tartu Meeslaulu Selts algab nimetatud ülesande ettevalmistamisega üsna kohe.

Viljandi Helikunsti Seltsi pääkoosolek.

16. nov. pidas Viljandi Helikunsti Selts „Koidu“ ruumides oma korralist aasta-pääkoosolekut. Koos oli umbes 50 liiget.

Koosolekut juhatas H. Land, protokollis V. Noodapera. Seltsi esimees H. Land ja koorijuh H. Tsirnask andsid lühidalt aruande nii seltsi kui meeskoori tegevusest möödunud tegevushooajal; kusjuures üksmeelselt konstateeriti seltsi tegevuse edukust. Kassaruaruande näitab 1576,01 kr. läbikäiku, üle-

jäägiga 152,07 kr. Aruanded kinnitati pääkoosoleku poolt.

Seltsi uus tegevuskava on koostatud endiste aastate eeskujul. Uudisena on ainult kavatsus seltsi juure orkestri loomine ning koorile häälesäade tundide võimaldamise küsimus. Uus eelarve on koostatud 1850 kr. tasakaalus. Tegevuskava ja eelarve kinnitati üksmeelselt.

Pääkoosolekule esineti juhatus poolt ettepanekuga muuta seltsi põhikirja juhatusse kujundamise osas, kuna muus osas võtta põhikiri redaktsioonilisele parandamisele ja ühtlustamisele. Pärast elavaid sõnavõtte selle küsimuse ümber, otsustati juhatus ülesandeks teha põhikirja parandamine ja selle esitamine jaanuarikuus pidamisele tulevale erakorralisele pääkoosolekule.

Samuti esitati pääkoosolekule kinnitamiseks meeskoori kodukord parandatud kujul. Kuna vastav kodukord meeskooris tegelikult ammu juba on tarvitusel, siis küsimus sõnavõtte ei tekitanud, vaid kinnitati pääkoosoleku poolt üksmeelselt.

Järgnes uue juhatus valimine; juhatusse tulid H. Land, V. Noodapera, A. Kivirähk, R. Männasoo ja K. Kurvits. Revisjonikomisjon valiti endises koosseisus tagasi — E. Kelvets, H. Mooste ja A. Pallas.

Juhatus ettepanekul otsustati seltsi sõprussuhteks valida Viljandi linnapää A. Maramaa.

Vaikus Pärnu Kutsemuusikute elus.

Kui käesoleval sügisel likvideeriti Pärnu „Endla“ teatris muusikalised lavastused, jäi hulk kohalikke orkestrante ilma teenistusest, mille tagajärjel paljud olid sunnitud Pärnust lahkuma, asudes mujale, kus teenistusvõimalused avaramad. Nii on juba mitmed orkestrandid leidnud omale uued teenistuskohad Rakveres, samuti on Tallinnas leidnud omale teenistuse üleriiklikult tuntud marssidekomponist R. Ploom, ja „Endla“ teatri viuldaja H. Olm.

Kurvaks ja soiku on jäänud selle tagajärjel aga Eesti Kutsemuusikute Ühingu Pärnu osakonna tegevus ja elu, kuna suurem hulk lahkunuist olid senised ühingu aktiivsemad juhatus- ja tegevliikmed.

Materjalide kasutamine allikat nimetamata on keeldud.

Tegev ja vastutav toimetaja

EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium:

prof. J. AAVIK, prof. TH. LEMBA,
A. OINAS, R. PÄTS, prof. J. VAKS.

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinn, Lai 7, telefon 481-82.

Parim noodivara segakooridele on RAHVAKOORID

seni ilmunud:

2. M. Saar: „Tihasemäng“.
- 3/4. R. Päts: „Tervitus soome hõimudele“.
5. J. Aavik: „Emake“ ja „Igavene mälestus“.
6. J. Jürgenson: „Igatsus“.
M. Saar: „Laulu aeg“.
7. J. Saarniit: „Kõrs kahiseb“.
8. M. Lüdigi: „Palvetund looduses“.
- 9/10. M. Saar: „Tulesüütajale“ ja
M. Lüdigi: „Põlismetsa järv“.
11. T. Vettik: „Hõiskame kooris“.
12. M. Lüdigi: „Kits ja hunt“.
13. J. Aavik: „Postimees“.
14. M. Lüdigi: „Õhtul“.
15. M. Saar: „Üle vee“.
16. M. Lüdigi: „Naabrikülas“.
17. R. Tobias: „Meil aiaäärne“,
A. Lemba: „Isamaa laul“.
18. M. Lüdigi: „Nõmm“,
J. Jürgenson: „Mitte asjata“.
19. M. Lüdigi: „Mets“.
20. H. Känd: „Muredemaa“.
21. M. Saar: „Mardipeol“,
G. Ernesaks: „Merele“.
22. T. Vettik: „Pää langend sul
käe na'ale“.
M. Lüdigi: „Lehed lang'sid“.
23. E. Oja: „Kangakudumise laul“.
24. E. Tubin: „Igatsus“.
A. Karindi: „Emakene“.
25. J. Aavik: „Tervitus kodule“.
E. Aav: „Nooruseaeg“.
26. T. Vettik: „Krüsanteem“ ja
„Laul sinisilmale“.
27. M. Saar: „Eesti seisab nagu
kalju“ ja „Langenute mälestus-
seks“.
28. A. Vedro: „Kutse jõuluõhtusse“.
29. J. Simm: „Laul kodumaale“.
V. Kapp: „Sa tulid“.
R. Heinmets: „Tänu“.
30. M. Lüdigi: „Kui tume veel
kauaks“.
31. E. Kapp: „Peiu laul“.
32. R. Päts: „Jaan läeb jaanitulele“.
33. R. Päts: „Lõbusõit“.
34. E. Oja: „Laulik“ ja
R. Päts: „Mardipeol“.
35. A. Karindi: „Õlulaul“.
36. J. Aavik: „Kevadel“ ja
R. Päts: „Oh kanarbik, oh lil-
leke“.
37. T. Vettik: „Mis oli see?“.
38. E. Aav: „Õitse maa ja müha
meri ja
R. Heinmets: „Heinaaeg“.
39. M. Saar: „Lehekul“.
40. C. Kreek: „Vihaga“.

Hind L. Liidu liikmeile: vähemalt 15
eks. ostes à 7 senti, üksikeks. 30 senti
(vähemalt 6 kuu jooksul koorile 15
eks. tellides ka üksikeks. 7 senti), —
teistele à 30 senti eks. arvule vaatamata.

Eesti Lauljate Liidu kirjastus, Tallinn Lai 7

PAUL INDR A
(end. Pressnikoff)

Kontsert, saade, tun-
nid, klaver ja orel.
Tallinnas ja väljaspool.

Tallinn. Rulkoviuse 26-10
Telefon 428-20.

AUGUST PERMANN

O-ti. „Esto-Muusika“ ja Tallinna
Konservatooriumi klaverimeister
ja -häälestaja.

Tallinn, Vambola tän. 8—15, telef. 453-26.

Ü K. EESTI RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19. TEL. 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone • Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid kindla-protsendilisi väärtpabereid.

Sobivam jõulukink muusikasõbrale on

A. Kasemets

„Eesti muusika arenemislugu“

440-leheküljeline uurimus, rikkalikult illustreeritud, häälpaberil.

Haridusministeeriumi poolt soovitatud kõigile avalikkudele, progümnaasiumide, reaal-, kutsekoolide ja gümnaasiumide raamatukogudele I järjekorras. (Hamini Teataja nr. 16, 5. juulist 1937.)

Hind Kr. 6.—

Eesti Lauljate Liidu kirjastus, Tallinn, Lai 7